

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרָתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

בעבודת ה', כמו גם ביחס בין חתן וכלה, האהבה האמתית, העוצמתית,

היא הנותנת את העובי והעומק.

נקודה חסרת-ממדים, קו של ממד אחד ואפילו שטח דו-ממדי

מתקיימים רק כשרטוט מופשט, בלתי נתפסים במציאות הממשית.

העובי של האהבה עצמה הוא ממד הרחמים שבה.

הרחמים דורשים מהאדם לצאת מעצמו, 'לבלוט' החוצה,

להגיע אל הזולת ולחוש אותו באמת.

[מתוך השיעור 'עבותות אהבה']

שפטים תשפ"ג

שפטים ה'תשפ"ג

קריאה שלום 24
קול שמחה
דיבור מקרב

הסיפור החסידי 26
הבאת שלום בין איש לאשתו
רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק

מענות ותשובות 28
תשובות הרב לשואלים
פרנסה מול עיסוק בשליחות, עזרה מגוי
בשליחות ואיזון בין זוגיות לשליחות

פְּאָזֶר לְיִצְחָק 29
הַשִּׁבְחָה שׁוֹפְטִינִי
רְזִי יִסְפָּר לָנוּ עַל הַרְפוּרְקָה הָאֲמֵתִית
הַנְּדָרֶשֶׁת בְּמַעְרַכַת הַמְשֻׁפָּט

עבותות אהבה 04
עומק וממשות בכח האהבה
כח האהבה להפוך את המציאות
משטחית לתלת־ממדית

אהבה עזה 06
עיון בספר התניא
חווית האהבה של הבינוני

הניגון החסידי 19
ניגון מספר 539
מחדש תמוז תשפ"ב

מהפכה באהבה 20
יום הולדת 60 לרב יהושע שפירא שליט"א
היחס בין פעולה עצמית לעבודה עם הזולת

רב, חבר, אדם 23
פרקי אבות – פרק א משנה ו
עשה לך משפיע

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף אביחיל | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל ובתוכם לקוראי **נפלאות** היקרים. לפניכם הגליון לשבת **פרשת שפטים**, באווירת חדש אלול רצוף אהבה, "אני לדודי ודודי לי".

מה בגליון?

שלושה שיעורים שכולם סביב ציר האהבה:

השיעור הראשון, **עבותות אהבה**, הוא פנינה יפהפיה המסבירה שדווקא האהבה – ובפרט ממד הרחמים שבה – היא הנותנת 'עובי' למציאות, ובלעדיה הכל נשאר שטחי ונטול־ממשות. השיעור השני – והעיקרי בגליון – **אהבה עזה** מרחיב ומעמיק בהגדרות היסוד של דמות 'הבינוני' בספר התניא ועבודת ה' שלו. שיעור מעט ארוך, אך יסודי וחשוב, המחדש את נקודת־המבט על כל ספר התניא. קחו את הזמן ותלמדו (עם החברותא).

השיעור השלישי – **מהפכה באהבה** – הוא מתוך התוועדות יום הולדת לאחד מותיקי וחשובי התלמידים, **הרב יהושע שפירא** שליט"א. השיעור עוסק ביחס בין פעולת האדם על עצמו, בדרך של שכנוע וכפיה, ובין העבודה על הזולת, מתוך אהבה וקירוב. כל זאת מלבד המדורים הקבועים האהובים, פרקי אבות (חוזרים לפרק א), קול שמחה והסיפור החסידי, מענות והמדור לילדים.

סדר לימוד לשבוע פרשת כיתצא הבעל"ט: נ"ך יומי – דברי הימים ב' פרקים כא-כז; משנה יבמות פרק טז.

שבת שלום ומבורך וחדש טוב!

המערכת

להקדשת הגליון או מדור לזכות או לע"נ יקיריכם

שלחו הודעה לאלעזר במספר 052-5065243

עבודות אהבה

ומתייחסת לאיתן שבנשמת הזולת, ששום חטא או פחיתות לא פוגעים בו. באהבה עצמית כזו, שאינה תלויה בדבר, יש גם כח למשוך את הזולת מכל מקום בו יהיה ולקרב אותו.¹

עומק הקשר

המושג 'עובי', הפירוש הפשוט של "עבדות", הוא מושג יסודי בתורת הרש"ש², ה'שכלול' האחרון של כתבי האריז"ל. בפשט כתבי האריז"ל כל ספירה מתפתחת באופן של נקודה-קו-שטח (נקודה-ספירה-פרצוף³) ומגיעה עד להתכללות דר-ממדית (לדוגמה: ההתכללות בספירת העמר – חסד שבחסד, גבורה שבחסד וכו' – היא התפתחות 'קו' של שבע מדות ל'שטח' דר-ממדי של שבע על שבע). הרש"ש אומר שאם מעמיקים כדבעי בדברי האריז"ל נוסף ממד שלם של עובי (שאפשר לקרוא לו גם עומק).

הביטוי "עבדות אהבה" מלמד שהאהבה העצמית של ה' היא המוסיפה את ממד העובי למציאות, מעניקה עומק למה שעוסקים בו, ואם נשארים רק בשטח הכל שטחי. בעבודת ה', כמו גם ביחס בין חתן וכלה, האהבה האמתית, העוצמתית, היא הנותנת את העובי והעומק. לא מדובר רק במעבר משטחיות להעמקה – העובי הוא הנותן ממשות. נקודה חסרת-ממדים, קו

אהבה עצמית

ה' יתברך אומר על עם ישראל – "בחבלי אדם אמשכם בעבדות אהבה"⁴. אהבת ה' אלינו, "עבדות אהבה" (המתורגמת כ"תקוף רחמא", תוקף האהבה), צריכה להתבטא גם באהבת ישראל בינינו לבין עצמנו. כך מדריך אדמו"ר הזקן ב'לב' התניא, פרק לב העוסק באהבת ישראל, "שאף הרחוקים מתורת ה'... צריך למשכן בחבלי עבודות אהבה" (ואת התקשרות הנפש לצדיק הוא מתאר "הקשורה בנפשו בחבלי עבודות"⁵).

המלה "עבדות" מבטאת את עובי החבלים – עבות לשון עב. עב בגימטריא חסד, שפנימיותו אהבה, ורש ה"עבדות" הוא שם עב (המילוי הגבוה של שם הוי' ב"ה), שם העצם שלמעלה מהשבירה והתיקון (שמתחוללים במילויים הנמוכים יותר של השם)⁶. בנפש שם עב היינו סוד האיתן שבנשמה⁷ (אותו בא לגלות ספר התניא⁸), תוקף הנשמה שלמעלה מכל שינוי ופגם, מכל שבירה הדורשת תיקון. אהבת ישראל אמתית, בלתי-משתנה, נובעת מהאיתן שבנשמה

נערך ע"י איתיאל גלעדי משיחה טלפונית, ד' תמוז תשפ"ג.

א הושע יא, ד.

ב תניא אגה"ק כז.

ג ראה מצודות עה"פ.

ד ראה חסדי דוד הנאמנים ח"ב עמ' 11.

ה סה"מ עטר"ת ד"ה "ראה אנכי" פ"ב.

ו סה"ש תש"ג עמ' 59.

ז וראה באורך שיעור ט"ז טבת תשס"ז.

ח נה"ש דף ו ע"א ואילך ובכ"ד.

ט ראה מלכות ישראל ח"א עמ' קסא וש"נ.

של יראה – יראה מפגיעה בקשר האהבה^ט, צמצום שמיעוד לתת מקום גם לזולת (וכך ליצור התכללות, שטח) ורגישות אמיתית אליו^י. אך העובי תלוי ברחמים, מדת יעקב אבינו, עליו נאמר "יעקב אשר פדה את אברהם"^{יא}.

הביטוי המובהק שקושר בין אהבה לרחמים הוא "ארחמך הוי' חזקי"^{יב} (הפעם היחידה בתנ"ך שפירושו שרש רחם הוא אהבה, כפי שמתורגם תמיד לארמית) – ביטוי מלא אהבה מתחזקת לה' (התעבות האהבה היא התחזקות שלה). והנה, "ארחמך הוי' חזקי" עולה יעקב-רחל, הזוג אצלו מופיעה האהבה הממשית, העוזה והחזקה ביותר אצל האבות והאמהות (אהבה שרוויה גם רחמים – רחל מעוררת רחמים רבים^{יג} ויעקב אבינו הוא המרחם). והנה, "חזקי" עולה 5 בחזקת 3 – האות ה (שצלע ימין שלה היא האורך, גגה הרחוב ורגלה השמאלית, המתקצרת וכביכול 'נכנסת' לעומק הדף, רומזת לעובי^{יד}) במעוקב תלת-ממדי.

מדוע דווקא הרחמים מבטאים במציאות את מדת החסד ונותנים לה עומק וממשות? האהבה והיראה מעצבות את שטח הרגש הפרטי של האדם עצמו, אבל רחמים דורשים ממנו לצאת מעצמו, להגיע אל הזולת ולחוש אותו באמת^{יח}. כלומר, הרחמים דורשים ממד שלישי, של עובי, הבולט החוצה ונכנס לתוך השטח של הזולת. הרחמים משלימים-מעבים את האהבה, מסיימים את קליעת "החוט המשלש" ש"לא במהרה ינתק"^{יט}, ומאפשרים לקיים "בחבלי אדם אמשכם בעבתות אהבה".

של ממד אחד ואפילו שטח דו-ממדי מתקיימים רק כשרטוט מופשט, בלתי נתפסים במציאות הממשית שלנו. בשביל ממשות של כל דבר – עבודת ה' בכלל, הקשר בין חתן וכלה או כל מערכת יחסים אחרת – נדרש להוסיף לו את ממד העובי-העומק שתלוי באהבה. כך יש להסביר שהמעבר מ"חלק אלוה ממעל", כלשון הפסוק, ל"חלק אלוה ממעל ממש"^{יז}, כהגדרת אדמו"ר הזקן, תלוי בסוד האהבה המסותרת, האהבה שבאה מעצם הנשמה.

ממד הרחמים

"עבתות" שזורים משלשה חבלים^{יח} וכך במציאות עם נפח יש שלשה ממדים – אורך-רוחב-עובי, כשאת הממשות מעניק דווקא הממד השלישי, ממד העובי-העומק. בתחום הרגש, הקלוע משלשה קוים – ימין-שמאל-אמצע, חסד-גבורה-תפארת, אהבה-יראה-רחמים – האורך הוא האהבה, הרוחב הוא היראה ואת העובי מעניקים הרחמים:

האהבה, מדתו של אברהם אבינו, "האדם הגדול בענקים [גדול המעניקים]"^{יט}, "אברהם אהבי"^{יז} הנוקט במדת "חסד לאברהם"^{יט}, היא האורך – כח ההתפשטות וההשפעה מלמעלה למטה (סוד "חד אריך"^{יט}, קו הימין). היראה, מדתו של יצחק אבינו, "פחד יצחק"^{יז}, היא הרוחב – "ויקרא שמה רחבות ויאמר כי עתה הרחיב הוי' לנו ופרינו בארץ"^{יח}. האהבה היא יחס חד-ממדי לזולת, וכדי שהיא תתייחס אליו באמת ולא תגיע לידי שבירה צריך להוסיף לה ממד

יט ראה תניא פמ"ד.

כ ראה הנפש פ"ט.

כא ישעיהו כט, כב. וראה תניא פל"ב, פמ"ה וקו"א ד"ה "צדקה כנחל איתן" (ודוק ששם היינו הכח לגלות את האיתן שבנשמה, סוד שם עב, כנ"ל בפנים).

כב תהלים יח, ב.

כג ראה ירמיה לא, טו (ובכ"ד).

כד ראה אותיות לשון הקדש צורת האות הא.

כה ראה הנפש פ"ו.

כו קהלת ד, יב. וראה ספרי האזינו ז.

י איוב לא, ב.

יא תניא ריש פרק ב.

יב ראה מלבי"ם עה"פ.

יג יהושע יד, טו.

יד ישעיהו מא, ח.

טו מיכה ז, כ.

טז הקדמת תקו"ז יז, א.

יז בראשית לא, מב.

יח שם כו, ב.

אהבה עזה

קיצור מהלך השיעור

מה **חווית החיים של הבינוני**? אפשר לחשוב שאצל מי שחי במאבק בלתי־נגמר עם נפשו הבהמית, אמון על **עבודת האתכפיא** ונדרש לפעול תמיד באופן של **"מח שליט על הלב"** הרגש העיקרי יהיה **יראה**. גם אם מחמת יראת־שמים הוא מתבונן כדי לקיים גם את מצות האהבה, זו תהיה אהבה 'מתונה', מוגבלת בגבולות השכל. לכן, מפתיע לגלות שאדמו"ר הזקן מגדיר שוב ושוב את **אהבתו השכלית** של הבינוני כ"**אהבה עזה**", הבושרת כאש לה' ב"שלהבת עזה". יחסית, **הצדיק** שייך לעולם התיקון ושיא האהבה שלו הוא **"אהבה בתענוגים"** (ה'זורמת' כמים), ואילו הבינוני מתמודד עם נפש בהמית מלאה עוצמות־תהו, ולכן דווקא הבינוני בעבודתו זוכה ל"ורב תבואות בכח שור", לעוצמת־תהו של **"עזה כמות אהבה"** הנתנת לו "עז ותעצמות".

הפרק הראשון והעיקרי של השיעור מציב זו מול זו את ה"**אהבה בתענוגים**" רווית עונג־החיים של הצדיק וה"**עזה כמות אהבה**" של הבינוני, תוך שהוא סוקר בהעמקה את כל ההופעות של "אהבה עזה" בספר **התניא** (יצויין שבשיעור המקורי התחדשו 'על הדרך' ביאורים ודיוקים חשובים בספר התניא, שהושמטו כאן כדי להקל על הקורא להתמקד במהלך המרכזי, אך הם מופיעים בשיעור המלא שנשלח כרגיל ברשימת התפוצה).

הפרק השני מעמיק בהבנת ה"**מות החיובי**" שטמון באהבה העזה – מות שהוא בטול המצב הקודם לטובת ה**תחדשות** מלאה וגמורה – ומביא בקצרה גם את דרשות חז"ל על "עזה כמות אהבה קשה כשאל קנאה".

השיעור המפתיע שלפנינו הוא **חידוש בהבנת ספר התניא** לא רק עבור מי שיש לו תפיסה חיצונית־יחסית של הבינוני וחוויותיו הקיומיות, אלא גם עבור מי שלומד בו שנים רבות. הוא מסב את תשומת הלב לתופעה יסודית בפשט של ספר התניא, שאין אליה כמעט שום התייחסות בלמעלה מ־200 שנות לימוד תניא. העובדה שתמיד אפשר לגלות חידושים בכל רבדי התורה, ממעמקי סודותיה ועוד לפשט הבסיסי והקיומי שלה, היא עצמה חידוש נפלא שצריך להבעיר בנפש "אהבה עזה" לנותן התורה ולתורתו הנפלאה והאינסופית!

הבינוני שייך למלכות, לדמות של דוד המלך. הוא "בר נפלא" – הוא כל הזמן נופל ומת, אין לו חיים

(לבינוני) ואתהפכא (לצדיק)!.
אמרנו שהצדיק – "וצדיק יסוד
עולם"¹ – נקרא "אמת"², והוא
נקרא גם "חי", "צדיק חי"³. היום
אומרים 'לעשות חיים' – כל מה
שהצדיק עושה הוא חיים, הוא
תענוג, הוא חי והכל אצלו חיים,

חיים נצחיים, תענוג נצחי. זהו תענוג נצחי שכל
הזמן עולה, כדי שלא יהיה "תענוג תמידי אינו
תענוג", כמו שהבעל שם טוב כותב⁴. בין חתן
וכלה זהו התענוג של "עיניך יונים"⁵, תענוג
תמידי בהסתכלות זה בזו⁶.

לעומת זאת, הבינוני שייך למלכות, לדמות
של דוד המלך. דוד המלך הוא "בר נפלא"⁷ –
הוא כל הזמן נופל ומת, אין לו חיים. המדה בנפש
של "בר נפלא", שכל הזמן יורד-נופל, היא גופא
מדת השפלות – לכן פנימיות המלכות, נשמת
המלכות, היא שפלות. המדרגה הזו היא העבודה
של "אדם כי ימות באהל"⁸, "אין דברי תורה
מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה"⁹.

יש למדת השפלות שרש ברדל"א – שרש
המלכות ברדל"א¹⁰. שרש הכלה (המלכות-
הבינוני) גבוה משרש החתן (היסוד-הצדיק). לפי
המושגים של אדמו"ר האמצעי¹¹, האור הפנימי
בא מהתענוג העצמי הבלתי מורגש, והאור
המקיף, שהוא בעצם שרש החתן, בא מהתענוג

א. אהבת הבינוני שלהבת האהבה

אנחנו בשמחת שבע ברכות,
זמן מתאים לעסוק בפסוקי שיר
השירים – שיר האהבה בין הדוד
והרעיה, החתן והכלה. במשך
תקופה מסוימת אנחנו דורשים

פסוקים בשיר השירים¹², כולל בתשורה לחתונה
שלכם. התשורה שלכם עוסקת בפסוק הרביעי
בשיר השירים, כי זו התשורה הרביעית בסדרה
הזו של הנכדים, כן ירבו. כעת נדלג לפסוק
לקראת סיום שיר השירים, בו רמזים השמות
שלכם שלש פעמים – "בתלת זימני הוי חזקה".
בשיר השירים כתוב "שִׁימְנֵי כְּחוֹתֶם עַל לִבְךָ
כְּחוֹתֶם עַל זְרוּעֶךָ כִּי עֵזָה כְּפִיֹת אֶהְיֶה קֶשֶׁה
כְּשֵׂאוֹל קִנְיָה רְשָׁפִיהָ רְשָׁפִי אֵשׁ שְׁלֵהֶבְתִּיהָ"¹³.
זהו פסוק שיש עליו דרוש ארוך, עם ביאור
ארוך, גם בלקו"ת¹⁴ וגם בפלה"ד¹⁵ ובעוד מקומות
בחסידות. אמנם, דרושי החסידות על הפסוק
מדברים בעיקר על ההתחלה, "שימני כחותם
על לבך כחותם על זרועך", ואנחנו נדבר בעיקר
על החצי השני שלו, "כי עזה כמות אהבה וגו'".
הרמז העיקרי בפסוק לשמות החתן והכלה הוא
הביטוי "עזה כמות אהבה" – דבר טוב מאד,
כמובן – ששוה לשמות שלכם, מנחם-מענדל
ומינדל-מלכה.

"עזה כמות אהבה" – עבודת הבינוני

קודם כל צריך להבין מה הפירוש של "עזה
כמות אהבה":

דברנו קודם¹⁶ על בינוני וצדיק, שתי הדמויות
של התניא, שהעבודות שלהם הן אתכפיא

נרשם ע"י איתואל גלעד. לא מוגה. שבע ברכת מנחם-
מענדל ומינדל-מלכה ש' בלך (ח"ב). מוצאי' תמוז תשפ"ג
- פ"ח.

א ראה התוועדות שש"פ תשפ"א.

ב שה"ש ח, ו.

ג לקו"ת שה"ש מה, א ואילך.

ד פלה"ד שה"ש קוב, א ואילך.

ה ח"א של השיעור – נדפס בגיליון פינחס.

ו תניא פרק כח, ועוד.

ז משלי י, כה.

ח ראה זהר ח"א נה, א; עז, ב. ובכ"מ.

ט ראה ברכות ח, א.

י ראה מגיד דבריו ליעקב אות קסח בשם הבעש"ט
(ובכ"ד).

יא שה"ש א, טו; ד, א.

יב ראה לקו"ת שה"ש לד, ג; תו"ח בראשית קלב, א. ובכ"מ.

יג סנהדרין צ, ב.

יד במדבר יט, יד.

טו שבת פג, ב.

טז ראה ע"ח ש"ג פ"ב; לקו"ת חקת נח, ב ובכ"ד.

יז בפלה"ד ברבוי מקומות בשם אדמו"ר האמצעי. ראה
תו"ח נח מז, ג; וישלח קפד, ג; מקץ ריז, סע"א ואילך; ויחי

רמא, ב.

אבל בינונים של עולם התהו, לא הבינוני של התניא. הלעומת-זה של הבינוני של התניא. פשוט כל המלכים התאבדו, הרגו את עצמם. מה היתה הבעיה שלהם? האגו. כל אחד אמר "אנא אמלוך"¹³⁷. הסבירו לו ש'זה לא הולך ככה, צריך לבטל את האגו' – בסדר, אז הוא התאבד ובטל את האגו שלו... כל הניצוצות נפלו למטה, ועכשיו העבודה שלנו היא להחזיר אותם לשרש. עולם התיקון הוא כבר "אורות מועטים", יש משהו בצדיק שהוא דווקא "אורות מועטים", לכן הוא יכול להתענג על ה', 'לעשות חיים', בלי להשבר, בלי למות. לפי זה, הבינוני של התניא, הבינוני דקדושה, הוא "אורות מרובים דתהו", עם כל העוצמה של הנפש הבהמית, עם המאמץ לעשות אתכפיא מתוך אהבה עזה, אבל "בכלים דתיקון", הכל לפי התורה והמצוות באופן של "וחי בהם"¹³⁸. אם כן, עבודת הבינונים היא הדרך להביא את המשיח – "אורות דתהו אבל בכלים דתיקון"¹³⁹. זהו דרוש שלם בפני עצמו.

"אהבה עזה" – יסוד האהבה בספר התניא
הדגשנו את המעלה של הכלה בפני עצמה, את שרש המלכות ברדל"א. החתן דומה למלך והכלה היא מלכה¹⁴⁰ – זהו גם השם השני של הכלה דנן (יש לי גם זיקה וחבה מיוחדת לשם הזה, כי הוא גם שם של אמה שלי) – **מלכה** שוה **"אהבה עזה"** (וממילא שאר השמות שלכם שויים מה שנשאר בביטוי "עזה כמות אהבה"). "אהבה עזה" היא האהבה המיוחדת של הכלה לחתן (שגם צריך ללמוד ממנה ולהשיב לה באהבה עזה גם מצדו)¹⁴¹. כשאנחנו לומדים חסידות

כד ע"פ מלכים א, א, ה.

כה ויקרא יח, ה.

כו ראה שיחת כ"ח ניסן תנש"א.

כז חדא"ג מהר"ל על ב"ק לב, א. וראה ד"ה "לכה דודי" תרפ"ט ותשי"ד.

כח ורמז: "אהבה עזה" במילוי המילוי – אלף למד פא הא אלף בית יוד תאו הא אלף עין נון זין יוד נון הא אלף – עולה ח"פ רחל. רק חלק הקדמי של "אהבה עזה" עולה רבקה.

הפשוט-המורגש. התענוג העצמי הבלתי מורגש, הפשוט, שבו שורה "חביון עז העצמות" שבתוך רדל"א¹⁴², הוא שרש הכלה – "הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר"¹⁴³, כמו שמסיים המאמר שחזר החתן בחתונה¹⁴⁴.

שוב, העבודה של הצדיק היא חיים, "אהבה בתענוגים", והעבודה של הבינוני היא עבודה של "בר נפלא", שיש בה כל פעם מיתה. ממילא, עבודת "עזה כמות אהבה" – אהבת ה', ובשייכות למשל של שיר השירים ולשמחה שלנו כעת גם האהבה בין החתן והכלה – היא עבודה של הבינוני, שבכחה מגיע לתכלית עבודתו, תכלית האתכפיא, ואז האתכפיא הזו תהפוך להיות אתהפכא¹⁴⁵.

בינונים דתהו

האריז"ל אומר¹⁴⁶ שעולם התהו הוא פרצוף אריך אנפין שבכתה, שהוא כח הרצון. אמרנו שבתוך הכתר פרצוף עתיק יומין, כח התענוג, שייך לצדיק ואילו פרצוף אריך אנפין, כח הרצון, שייך לבינוני. בתחלה הרצון שלי והרצון של ה' לא אותו דבר – צריך ב'עבודה', באתכפיא, "עשה רצונך כרצונו"

ו"בטל רצונך מפני רצונו"¹⁴⁷. איך מאמר המשנה 'בטל רצונך' מתקיים בעולם התהו? קיימו אותו למהדרין – כל אחד בטל את עצמו לגמרי, המית עצמו, פשוטו כמשמעו, והכל נפל למטה. זהו דרוש חדש לגמרי, שכל הסיפור של מלכי

התהו שנשברו ומתו הוא סיפור של בינונים –

יח שער מאמרי רשב"י פירוש ספרא דצניעותא פ"א, א, ע"פ חבקוק ג, ד. וראה גם מא"א מערכת אלף אות סד.

יט קהלת ג, כ.

כ ד"ה "לכה דודי" תשי"ד.

כא ראה ד"ה "באתי לגני" תשי"ז ספ"ב.

כב ע"ח ש"כ פי"ב.

כג אבות פ"ב מ"ד.

הסבירו לו ש'זה לא הולך ככה, צריך לבטל את האגו' – בסדר, אז הוא התאבד ובטל את האגו שלו...

נאמר כלל:

“אהבה עזה”
בתניא היא־היא
האהבה של
הבינוני. האהבה
של הצדיקים
היא “אהבה
בתענוגים”

הראשונה של הבינוני שמופיעה
גם ב”ספר של בינונים” וגם
בהקדמת “שער היחוד והאמונה”,
“חינוך קטן”.

“אהבה שכל אדם יוכל
להגיע אליה”

יותר קל לראות קודם כל
ב”חינוך קטן”, לכן נתחיל משם.

בכל “חינוך קטן” יש שתי מדרגות אהבה –
נושא שחוזר גם בחלק הראשון של התניא^{לג}, גם
בחלק השני וגם כמה פעמים באגרת הקדש^{לד}.
קודם כל, אדמו”ר הזקן כותב שיש “אהבה רבה”
של צדיקים, “שמחו צדיקים בהוי”^{לה}, שהיא
בעצם “אהבה בתענוגים” (כפי שמודגש התענוג
בדבריו):

אך הענין הוא דיש שני מיני אהבת ה' האחת
היא כלות הנפש בטבעה אל בוראה כאשר תתגבר
נפש השכלית על החומר ותשפילהו ותכניעהו
תחתיה

מענין לשים לב שהוא קורא כאן לנפש
האלקית “נפש השכלית” – הוא כתב זאת
מתוך מחשבה שזה יהיה החלק הראשון של
התניא, ולא רצה להשתמש במונח שהוא עוד לא
הסביר (ויסביר רק בחלק השני, ספר של בינונים,
לפי ההוה־אמינא הזו). בכל אופן, כאשר הנפש
השכלית מכניעה את החומר לגמרי, כמו שקורה
אצל הצדיק, מתגלה האהבה של הצדיקים:

אזי תתלהב ותתלהט בשלהבת העולה
מאליה ותגל ותשמח בה' עושה ותתענג על ה'
תענוג נפלא והזוכים למעלת אהבה רבה זו הם
הנקראים צדיקים כדכתיב שמחו צדיקים בה' אך
לא כל אדם זוכה לזה כי לזה צריך זיכוך החומר
במאד מאד וגם תורה ומעשים טובים הרבה לזכות
לנשמה עליונה שלמעלה ממדרגת רוח ונפש...
עד כאן האהבה של הצדיקים. כעת הוא

מכירים כמה וכמה דרגות
כלליות של אהבה – “אהבת
עולם”, “אהבה רבה” ו”אהבה
בתענוגים”^{כט}. אבל יש אהבה
מיוחדת, שאינה אחת משלש
האהבות הללו, שנקראת “אהבה
עזה”.

הפלא הוא שהביטוי של
האהבה המקורית בספר התניא

הוא דווקא “אהבה עזה”. אדמו”ר הזקן מאד
מחבב את ה”אהבה עזה” ואף אחד לא שם לב.
איני מכיר, לא ראיתי, שום מאמר שמדגיש דווקא
ביטוי זה (בניגוד ל”אהבת עולם”, “אהבה רבה”
ו”אהבה בתענוגים”, בהן עוסקים רבות). פתחתי
ספר הערכים על “אהבה” – יש שם כרך שלם
על כל דרגות האהבה בחסידות חב”ד, עשה
עבודה גדולה, אבל אין שם בכלל את הביטוי
“אהבה עזה”. אף על פי כן, שוב, הביטוי “אהבה
עזה” כתוב שבע פעמים בתניא, “כל השביעין
חביבין”^{לז}, כנראה שייך לדור השביעי^{לא}.

קודם כל, לפני שנעבור על כל ההופעות
בספר התניא, נאמר כלל: “אהבה עזה” בתניא
היא־היא האהבה של הבינוני. האהבה של
הצדיקים היא “אהבה בתענוגים”.

שבע הפעמים מתחלקות לחמש ב”ספר של
בינונים”, בחלק הראשון של התניא; פעם אחת
בחלק השני של התניא, בחינוך קטן; ואחר כך
עוד פעם אחת באגרת הקדש. ידוע^{לב} שלאדמו”ר
הזקן היתה התלבטות, שקלא וטריא, אם
להתחיל התניא מ”ספר של בינונים” או מ”שער
היחוד והאמונה”. בסוף הוא התחיל מ”ספר של
בינונים”. יש לנו שני עדים שהעיקר, הבסיס, אצל
אדמו”ר הזקן הוא “אהבה עזה” – זו האהבה

כט ראה ספר הערכים חב”ד ח”א ערך “אהבת ה' – עולם,
רבה ובתענוגים”.

ל ויקרא רבה כט, ט.

לא ראה ד”ה “באתי לגני” תשי”א.

לב ראה הערות ותיקונים לתניא עה, ב; לקו”ש ח”י ריש
עמ' 243; חכ”ה ס”ע 199 ואילך.

לג פרקים מג”מ.

לד פרקים טו ויח.

לה תהלים צז, יב.

הנפש" על אהבת הצדיקים – "האחת היא כלות הנפש בטבעה אל בוראה". שם היה מודגש שזהו טבע הנפש האלקית – "כלות הנפש" של האהבה המסותרת, שמתגלה אצל הצדיק ומתגברת אצלו, כאשר נפשו השכלית מתגברת על החומר וכו' – ואילו כאן מדובר באהבה שכלית, שהיא פועל יוצא של ההתבוננות. שם היתה עבודת הצדיק וכאן זו עבודת הבינוני.

בינונים וצדיקים – "אהבה עזה" ו"אהבה בתענוגים"

ראינו שבפעם הראשונה שאדמו"ר הזקן מזכיר אהבה, גם בח"א וגם בח"ב של תניא, הוא מדבר על "אהבה עזה". הוא כותב שזו "אהבה עזה כרשפי אש", אבל מדובר באהבה שעל פי התבוננות דווקא – אהבה שכלית.

אחר כך שוב מוזכרת "אהבה עזה" בפרק ט בתניא, פרק חשוב שמסביר מהם הבינוני והצדיק בכלל. הוא מתחיל להגדיר את ההבדל בין הצדיק לבינוני ביחס לאהבת ה' שלהם – אהבה של אתכפיא או אהבה של אתהפכא (שינוי המהות ממש של הנפש הבהמית). כאן, דווקא כשהוא מדבר על האהבה של הצדיק, הוא כותב ככה: שיהיה תוכו רצוף אהבה מלא וגדוש עד שתתפשט גם לחלל השמאלי לאכפיא ל"א יסוד המים הרעים שבה שהיא התאוה שמקליפת נוגה לשנותה ולהפכה מתענוגי עולם הזה לאהבת ה' כמ"ש בכל לבבך בשני יצריך והיינו שיעלה ויבא ויגיע למדרגת אהבה רבה וחיבה יתרה ממדרגת אהבה עזה כרשפי אש והיא הנקראת בכתוב אהבה בתענוגים להתענג על ה' מעין עולם הבא והענג הוא במוח חכמה

הוא אומר כאן כמה דברים, תוספות חשובות בנושאים שדברנו עליהם לאחורונה. הוא אומר שיש עבודה של הצדיק, שהיא יותר מ"אהבה עזה", ומה היא? "אהבה בתענוגים". איפה היא נמצאת? בחכמה. מקור מובהק למה שלמדנו¹

עובר לאהבה היוצאת מהתבוננות, שהיא עבודת הבינונים:

והשנית היא אהבה שכל אדם יוכל להגיע אליה כשיתבונן היטב בעומקא דלבא בדברים המעוררים את האהבה לה' בלב כל ישראל... תתעורר האהבה בלב כל משכיל ומתבונן בענין זה בעומקא דלבא לאהוב את ה' אהבה עזה ולדבקה בו בלב ונפש...

אם כן, רואים בתחלת החלק השני של התניא שעבודת הבינוני נקראת "אהבה עזה".

"אהבה עזה כרשפי אש"

איך מופיעה "אהבה עזה" בתחלת החלק הראשון? איפה אדמו"ר הזקן מזכיר בפעם הראשונה בתניא אהבה ויראה? בפרק ג: כי השכל שבנפש המשכלת כשמתבונן ומעמיק מאד בגדולת ה' איך הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וכולא קמיה כלא חשיב נולדה ונתעוררה מדת יראת הרוממות במוחו ומחשבתו לירא ולהתבושש מגדולתו ית' שאין לה סוף ותכלית ופחד ה' בלבו ושוב יתלהב לבו באהבה עזה כרשפי אש

כאן אדמו"ר הזקן מחבר "אהבה עזה" עם "כרשפי אש", על יסוד הפסוק שלנו – שעכשיו הוא הפסוק שלכם, החתן והכלה – "עזה כמות אהבה... רשפיה רשפי אש שלהבתיה". "אהבה עזה" היא "כרשפי אש" ושוב רואים כאן שהיא עיקר עבודת הבינוני.

בתיאור ה"אהבה עזה" מופיעים עוד ארבעה ביטויים יפים:

בחשיקה וחפיצה ותשוקה ונפש שוקקה לגדולת אין סוף ב"ה

ועוד הגדרה חשובה לאותה "אהבה עזה כרשפי אש וכו'":

והיא כלות הנפש כדכתיב נכספה וגם כלתה נפשי וגו'

יש כאן רמז מאד יפה – "רשפי אש" (כלשון הפסוק) שזה בדיוק "כלות הנפש"! נשים לב שבקטע שראינו מ"חינוך קטן" היה כתוב "כלות

לו ישיעור ח"י סיון השתא (ח"ב) – נדפס בגליון קרח.

כאן הנפש כבר

מוכנה ובנויה מיד להגיע ל"קדוש" העליון של ה', שהוא "כולא קמיה כלא חשיב", עצמות שלמעלה מסובב וממלא

ל"כולא קמיה כלא חשיב". שלש המדרגות הללו הן נושא גדול, כפי שלמדנו כמה פעמים^{מא}. איך רבי לוי'ק מסביר אותן^{מב}. מוסבר בחסידות^{מב} ששלש המדרגות הללו הן "קדוש קדוש קדוש"^{מג}, שלש מדרגות שחזו"ל דורשים^{מד} כשלשה כתרים שבני ישראל נתנו לה' – כתר אחד ה' שם

בראשו, ה"קדוש" הראשון, שלפני הפסיק טעמא, ושני כתרים ה' החזיר ושם בראש בניו, ה"קדוש קדוש" שאחרי הפסיק טעמא. ה"כולא קמיה כלא חשיב" היינו ה"קדוש" הראשון-העליון, הכתר של ה', ו"סובב כל עלמין" ו"ממלא כל עלמין" הם שני הכתרים שהוא מחזיר לראש בניו. כאן, בפרק נ, מדובר שוב באהבה שעל ידי התבוננות דווקא – לא "אהבה מסותרת", לא "אהבה טבעית". בשביל האהבה הזו צריך להתבונן. אדרבא, צריך להגיע לשיא ההתבוננות, אבל כאן ההתבוננות מגיעה ישר לתכל'ס – "כולא קמיה כלא ממש חשיב", כאן הנפש כבר מוכנה ובנויה מיד להגיע ל"קדוש" העליון של ה', שהוא "כולא קמיה כלא חשיב", המדרגה שהרבה פעמים בחסידות^{מב} נקראת עצמות שלמעלה מסובב וממלא, ולהתבונן דווקא בו. יש עוד הבדל, שבפרק ג כתוב "כולא קמיה כלא חשיב" וכאן נוספת המלה "ממש" – "כולא קמיה כלא ממש חשיב". ידוע^{מו} שיש שלשה פירושים ל"כלא", ב"כ הדמיון – פחות מ"לא", בדיוק כמו "לא" ומעל ל"לא" (כלומר, "לא" הוא הדבר הכי קרוב שאני יכול לומר על הענין,

ש"אהבה בתענוגים" בחכמה. בכל אופן, רואים כאן בפירוש שהוא מדגיש שאהבת הצדיק היא למעלה "ממדרגת אהבת עזה כרשפי אש", שהיא האהבה של הבינונים – עוד מקור חשוב מאד.

נמשיך, בפרק יג כתוב:

שנפש האלהית מתאמצת

ומתגברת על נפש הבהמית במקור הגבורות שהיא בינה להתבונן בגדולת ה' א"ס ב"ה ולהוליד אהבה עזה לה' כרשפי אש בחלל הימני שבלבו ואז אתכפיא ס"א שבחלל השמאלי אבל לא נתבטל לגמרי בבינוני

החידוש שם הוא שמדובר באהבה של רבה, שאמר על עצמו "כגון אנא בינוני"^{לז}. אדמו"ר הזקן מזדהה עם רבה^{לח}, וגם אמר על עצמו "כגון אנא בינוני"^{לט}.

התבוננות ב"כולא קמיה כלא ממש חשיב"

הפלא, ממש חידוש לא הכי מובן מאליו, או בכלל, הוא שהביטוי "אהבה עזה" חוזר פעמיים – "על פי שנים עדים" – בעוד פרק בתניא, מהפרקים הכי חשובים, פרק נ בתניא, שער הנון של ספר התניא. נקרא מהתחלה:

והנה כל בחי' ומדרגות אהבה הנ"ל הן מסטרא דימינא ובחי' כהן איש חסד ונק' כסף הקדשים מלשון נכסוף נכספת לבית אביך. אך יש עוד בחי' אהבה העולה על כולנה כמעלת הזהב על הכסף והיא אהבה כרשפי אש מבחי' גבורות עליונות דבינה עילאה דהיינו שע"י התבוננות בגדולת א"ס ב"ה דכולא קמיה כלא ממש חשיב

בפ"ג היתה התבוננות "איך הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וכולא קמיה כלא חשיב" – היה צריך שתי מדרגות כדי להגיע עד

מ סוד ה' ליראיו ש"ג; התועדות ליל פורים תשס"ט; שיעור כ' מנחם-אב תשע"ט.

מא לקולו"י על התניא ז, ב.

מב לקו"ת ראה כ, ג ואילך.

מג ישעיהו, ג.

מד ויקרא רבה כד, ח.

מה ראה לדוגמה אוה"ת במדבר ח"א עמ' קמד.

מו ראה חתן עם הכלה הערה מז (ע"פ מאמר ד"ה "לך

אדני הצדקה" הנדפס בסליחות).

לז ע"פ ברכות סא, ב.

לח ראה באורך שיעור א' אייר תש"ע, ובכ"ד.

לט רמ"ח אותיות אות קפז.

איש נלבב ונבון המשכיל על דבר ומעמיק לקשר דעתו ותבונתו בה' ימצא טוב ואור הגנוז בנפשו המשכלת כל חד לפום שיעורא דיליה [יש מתפעל כו' ויש מתפעל כו'] אחרי קדימת יראת חטא להיות סור מרע בתכלית שלא להיות עונותיכם מבדילים כו' ח"ו.

הוא ממשיך להסביר מה העבודה שיוצאת מ"אהבה עזה זו":

והנה סדר העבודה בעסק התורה והמצות הנמשכת מבחי' אהבה עזה זו היא בבחי' שוב לבד כמ"ש בספר יצירה ואם רץ לבך שוב לאחד פי' ואם רץ לבך היא תשוקת הנפש שבלב בחלל הימני כשמתגברת ומתלהבת ומתלהטת במאד מאד עד כלות הנפש ממשי להשתפך אל חיק אביה חיי החיים ב"ה ולצאת ממאסרה בגוף הגופני וגשמי לדבקה בו ית' אזי זאת ישיב אל לבו מארז"ל כי ע"כ אתה חי בגוף הזה להחיותו...

קראנו כמעט כל הפרק רק כדי לראות שפעמיים קורא לאהבה זו "אהבה עזה". עד כאן, בכל המקורות שקראנו, היה ברור ש"אהבה עזה" היא אהבה של הבינוני, אבל מהי כאן בפרק נון? קודם כל, כמו שדייקנו, הוא כותב פעמיים "אהבה עזה זו", משמע שיש שתי בחינות ב"אהבה עזה" – יש ה"אהבה עזה" הרגילה של הבינוני, שמוזכרת בפרקים ג, ט ויג, ויש את ה"אהבה עזה" שכאן, שיתכן שהיא אפילו יותר מ"אהבה רבה בתענוגים" של הצדיק.

מכל מה שלמדנו כאן, עם כל האהבות שדברנו עליהן, אפשר לומר שסך הכל יש רק שתי אהבות – "אהבה עזה" ו"אהבה בתענוגים". ככלל "אהבה עזה" של הבינוני היא למטה מ"אהבה בתענוגים" של הצדיק, אבל יש ל"אהבה עזה" שרש גבוה יותר, בו היא "כמעלת הזהב על הכסף". "אהבה עזה" תמיד באה מבינה, רק שאם היא באה מ"מט שיערי בינה, כפי שהשיג משה עד להסתלקותו¹⁰⁷, היא למטה מ"אהבה בתענוגים", שהיא "עבודת

כמו ידיעת השלילה, אבל הוא עדיין 'לא זה' – המלה 'לא' 'זה לא מלה' שמתאימה לתאר זאת). כאן, כשכתוב "ממש" על ה"כלא", הכוונה למדרגה השלישית – "כלא ממש", 'הכי לא' שאפשר לצייר (ורמז: "לא ממש" בגימטריא תהו).

"אהבה עזה זו"

מה התוצאה של ההתבוננות בגדולת א"ס ב"ה דכולא קמיה כלא ממש חשיב?"

תתלהט ותתלהב הנפש ליקר תפאר גדולתו ולאסתכל' ביקרא דמלכא כרשפי אש שלהבת עזה העולה למעל' וליפרד מהפתילה והעצים שנאחזת בהן והיינו על ידי תגבורת יסוד האש אלהי שבנפש האלהית ומזה באה לידי צמאון וכמ"ש צמאה לך נפשי ואח"כ לבחי' חולת אהבה ואח"כ באה לידי כלות הנפש ממש כמ"שגם כלתה נפשי הוא משתמש כאן בהרבה ביטויים מהפסוק שלנו בשיר השירים. גם קודם היו ביטויים מאד דומים, אבל על "כלות הנפש" לא היה כתוב "ממש" – יש לנו "שני עדים" שדווקא בפרק נון נוסף ה"ממש".

והנה מכאן יצא שורש הלויים למטה... ועבודת הלויים היתה להריס קול רינה ותודה בשירה וזמרה בניגון ונעימה בבחי' רצוא ושוב שהיא בחי' אהבה עזה זו כשלהבת היוצא מן הבזק...

כל מה שהוא תיאור איננו "אהבה בתענוגים" אלא "אהבה עזה", שהוא מדייק עליה "אהבה עזה זו", שהיא "כשלהבת היוצא מן הבזק". זו אהבה כל כך נעלית, "לא ידע ולא אתידע", עד שהוא כותב עליה:

ואי אפשר לבאר ענין זה היטב במכתב רק כל

מכל מה שלמדנו

כאן, עם כל האהבות שדברנו עליהן, אפשר לומר שסך הכל יש רק שתי אהבות – "אהבה עזה" ו"אהבה בתענוגים"

מז לקו"ת וספר הליקוטים ואתחנן (ג, כו) ובכ"ד.

לומר ש"ובכל מאדך" היינו "אהבה בתענוגים" לא 'מתלבש' בכלל בפשט - מה הקשר!?

ועומקא דליבא שהיא למעלה
מעלה מבחי' הדעת והתבונה
שיוכל האדם להתבונן בלבו
בגדולת ה'. וכמ"ש ממעמקים
קראתיך ה' מעומקא דליבא...
ה"אהבה עזה", כאן היא
אהבה ששייכת לחיצוניות הלב,
אהבה שנמשכת מהתבוננות.

אהבה זו פועלת את מילת הלב שמוטלת על
האדם, לפני הפריעה שבאה מלמעלה, שהיא
אהבה מפנימיות הלב שלא תלויה בהתבוננות,
כפי שמוסבר שם באריכות. שוב רואים שהוא
חוזר להגדרה הראשונה, ש"אהבה עזה" היא
האהבה של הבינוני.

אהבת "בכל מאדך"

עוד משהו חשוב: עם "אהבה עזה" הולכת
המלה "שלהבת" – "שלהבתיה"¹³ בפסוק
שלנו, "שלהבת עזה"¹⁴ שגם חוזרת חמש פעמים
בתיאור¹⁵. "שלהבת" בגימטריא שלש האהבות
שבפסוק – [ואהבת את הוי' אלהיך] **בכל
לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך**¹⁶. במדרש¹⁷ כתוב
ש"בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" מכיוון
כנגד שלשת האבות, אברהם-יצחק-יעקב, כאשר
על יעקב כתוב "ויפרץ האיש מאד מאד"¹⁸.
בחסידות כתוב¹⁹ שאלה שלש אהבות ה'רגילות'

נד ב"שלהבתיה" נוסף על שלהבת שם ייה - השם של
"שכינה ביניהם" (סוטה יז, א), י של איש ויה של אשה -
ו"שלהבתיה" בגימטריא "שלום שלום" (ישעיה כו, ג; נד, יט),
שלום הבית של האיש והאשה.

נה "שלהבת עזה" עולה 819, אחדות פשוטה, דעת משה,
פירמידה של אחד וכו'. ראשי התיבות של "שלהבת עזה"
הם **שע** - סוד **שע** נהורין.

נו פעם אחת בפמ"ג, פעמיים בפמ"ד - אליו מפנה
אדמו"ר הצ"צ בהערותו על "אהבה עזה" בתיאור פ"ט -
פעם אחת בפ"ג (בתיאור האהבה שהיא "כמעלת הזהב
על הכסף") ופעם אחרונה באגרת הקדש א.

נד דברים ו, ה. ראה **אותיות לשון הקדש** אות ש.

נח ספרי ואתחנן ז.

נט בראשית ל, מג.

ס ראה ספר הערכים חב"ד ערך '[אהבת ה']' בכל לבבך
ובכל נפשך ובכל מאדך'.

מתנה" ושכר הצדיקים. אבל
יש "אהבה עזה" שבאה משער
הנון של הבינה, אותה השיג משה
רבינו בהסתלקות²⁰, והיא למעלה
מאהבת הצדיקים, אהבה שכלל
אי אפשר להסביר. אמרנו כעת
שבעצם יש רק שתי אהבות,
"**אהבה עזה**" ו"**אהבה בתענוגים**"

— כמה הן שוות יחד? "**נצח ישראל**"²¹, **גן
פעמים אהבה**, "באתי לגני"²² (אם מחשבים
גם "**אהבה עזה**" שלמטה מ"**אהבה בתענוגים**"
וגם "**אהבה עזה**" שמעליה מקבלים 784, **כח
רבווע**, "**פְעֵלַת צְדִיק**"²³ וכו')²⁴.

האהבה שבחיצוניות הלב

עד כאן ראינו שש פעמים: שלש פעמים
"אהבה עזה" כגדר האהבה של הבינוני; פעמיים
"אהבה זו" בפרק נוו, שצריך עיון מה היא – היא
למעלה מכל האהבות, "כמעלת הזהב על הכסף",
והיא לא "אהבה רבה" או "אהבת עולם" (גם
במשמעות של "אהבת עולם" כאהבה נצחית²⁵,
המשמעות הגבוהה יותר בחסידות²⁶), אלא דווקא
"אהבה עזה" (בגימטריא **מלכה**, כנ"ל – כל
השיעור הוא כדי שתדע איך להתייחס לכלה);
ופעם אחת בחינוך קטן. הפעם השביעית -
החביבה היא באגרת הקדש ד. הוא אומר שיש
חיצוניות ופנימיות הלב:

חיצוני' הלב היא התלהבות המתלהבת מבחי'
הבינה והדעת בגדולת ה' א"ס ב"ה להתבונן
בגדולתו ולהוליד מתבונה זו אהבה עזה כרשפי
אש וכו'. ופנימי' הלב היא הנקודה שבפנימיות הלב

מח שמואל"א טו, כט.

מט שה"ה ש, א.

נ משלי י, טז.

נא אם מחשבים את התכונות - **עזות-תענוג-עזות** (וראה
עוד לקמן בפנים) עולה הכל 1495, סכום כל אותיות האלף-
בית (כל מלה כאן היא כפולת חיה והכל יחד עולה **אידין**
פעמים חיה). האלף-בית של החסידות...

נב תנא דבי אליהו רבה פ"ו.

נג המשך "מים רבים" פנ"ז ואילך.

אהבה מכל הלב, אהבת "בכל לבבך"; אהבה "כמות" היא אהבת "בכל נפשך", "אפילו נוטל את נפשך", אהבה עד מות; אהבה "עזה", כפי שהסברנו הרגע, היא אהבת "בכל מאדך", בכל העזות שלך. אם כן, עזה כמות אהבה" כולל את כל האהבות. ורמז: חיבור הפסוק "ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" (1644) לביטוי "עזה כמות אהבה" (561) עולה 2205, חמש פעמים אמת – גילוי של "חותמו של הקב"ה אמת"^ט בכל העולמות (א"ק-אצילות-בריאה-יצירה-עשייה) ובכל מדרגות הנשמה (נפש-רוח-נשמה-חיה-יחידה).

ב. "עזה כמות אהבה" לחות בשביל להוולד מחדש

הארכנו כעת לגבי "אהבה עזה", אבל לשון הפסוק – ששורה לגימטריא שלכם – היא "עזה כמות אהבה". נסביר יותר את ה"כְּמֹנֶת" כאן: יש ביטוי "פושט צורה ולובש צורה"^ט (שגם עליו דברנו לאחרונה^ט). כתוב^ט, ומובא גם כמה פעמים בתניא^ט, שבלי רקבון הגרעין לא יכולה להיות צמיחה חדשה. הזרע צריך להרקב, רק אז הוא מעלה מ"נ לכח הצומח שבאדמה^ט, ומכך נעשית הצמיחה החדשה – צמיחה של משיח, עליו נאמר "צמח שמו ומתחתיו יצמח"^ט, צמח בגימטריא מנחם^ט. יש רמז מפורסם אצלנו

של החסידות – "אהבת עולם", "אהבה רבה" ו"אהבה בתענוגים".

שתי ההקבלות הראשונות – "בכל לבבך ובכל נפשך" כנגד אברהם ויצחק, "אהבת עולם" ו"אהבה רבה" – מסתדרות היטב. אבל לומר ש"ובכל מאדך" היינו "אהבה בתענוגים" לא 'מתלבש' בכלל בפשט – מה הקשר?! חז"ל אומרים שני פשטים על "בכל מאדך" – "בכל ממונך" או "בכל מדה ומדה שמודד לך הוי מודה לו במאד מאד"^ט. דורשים או כ"מאד" של ממון או עוד יותר "מאד", "שכל מדה ומדה שמודד לך הוי מודה לו במאד מאד", לשון הודאה. ב"כל מדה ומדה שמודד לך" הכוונה לא ל'כִּיפִים', לא תענוגים, וגם נתינת כל הכסף שלך, "כל מאדך", היא לא תענוג. איך "בכל מאדך" מתקשר ל"אהבה בתענוגים"? הרמז היחיד הוא שהמלים "ובכל מאדך" שוות ענג... אפילו הפשט של "בכל מאדך" לא ברור, וההסברים של חז"ל לא נשמעים לי תענוג.

איך מתרגמים באנגלית – וכיו"ב בכל השפות שבאות בעקבות התרגום הלטיני – "בכל מאדך"? "With all your might. Might פירושו עזות, עוז – אהבת "בכל מאדך" היא בכל העזות שלך. גם השלחן ערוך מתחיל בעזות – "הוי עז כנמר"^ט – ובקובץ רמ"ח אותיות^ט כתוב שהתנאי הראשון להיות חסיד הוא עזות. לפי זה אהבת "בכל מאדך" היא בעצם "אהבה עזה". אם יש לך "אהבה עזה" אתה גם מוכן לתת את כל הכסף וגם לקבל בתודה את כל המדות שה' מודד לך – "עזה כמות אהבה". דורשים מהבינוני להגיע ל"בכל מאדך". היה אפשר לחשוב שאהבת "בכל מאדך" היא רק עבודת הצדיקים, אבל זו אהבת הבינונים – והיא כאן התכלית של הכל.

אפשר לפרש ששלש האהבות עצמן רמוזות במלים "עזה כמות אהבה": "אהבה" סתם היא

ט ד שבת נה, א; ירושלמי סנהדרין פ"א ה"א.
 טה לשון הראשונים. ספר הפליאה ד"ה "ויאמר אלהים ישרצו המים וגו'"; פירוש הראב"ד לספר יצירה (פ"ב מ"א); תחלת ספר החשק לר"א אבולעפיא, ובכ"מ.
 טו מאמר "התבוננות עדכנית" – נדפס בגליון שלח השתא; שיעור מוצאי ח"י סיון השתא (ח"ג) – נדפס בגליון קרח (תחת השם "דע מה שתשיב").
 טז ראה קדושת לוי פרשת ראה ד"ה "ראה אנכי" הג'; ערבי נחל פרשת בהר. ובכ"מ.
 טז אגה"ק ח. וראה גם סוף אגה"ק כ.
 טז ראה בנסמן לעיל, ובקונטרס אחרון ד"ה "להבין מ"ש בפע"ח".

ע זכריה ו, יב.

עא ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד; איכה רבה א, נא.

סא ברכות פ"ט מ"ה.

סב או"ח א, א. ע"פ אבות פ"ה מ"כ.

סג רמ"ח אותיות אות כח.

יש רמז מפורסם

אצלנו שהמלה
רקבון שוה משיח.
יש במשיח משהו
מהותי, עצמי, של
רקבון

איש בלי אשה, כמו המלכים של עולם התהו^{טו}. עכשיו צריך שינוי המהות – משהו חדש. לשם כך צריך כזו אהבה למלכה שלך שהצורה הראשונה מתה ואתה מקבל צורה חדשה, "פושט צורה ולובש צורה". אומרים^{טח} ש"פושט

צורה" בכח החכמה ו"לובש צורה" חדשה מכח הבינה. כתוב "ימותו ולא בחכמה"^{טט} – בחכמה האדם פושט צורה, אבל זו לא מיתה אמיתית. זו 'קטלא פורתא', שגם נקראת מיתה, אבל זו מיתה בשביל ללבוש צורה חדשה – בשביל להתחתן, בשביל ביאת המשיח.

שש דרשות "עזה כמות אהבה"

חז"ל דורשים^י את "עזה כמות אהבה" בשש

דרגות:

"כי עזה כמות אהבה", עזה אהבה כמות שהקב"ה אוהב אתכם, ה"ד" אהבתי אתכם אמר ה' וגו'^{יא}...

ד"א "כי עזה כמות אהבה", אהבה שאהב יצחק את עשו, ה"ד" ו"אהב יצחק את עשו"^{יב}...

ד"א "כי עזה כמות אהבה", אהבה שאהב יעקב ליוסף, שנאמר "וישראל אהב את יוסף מכל בניו"^{יג}...

ד"א "כי עזה כמות אהבה", אהבה שאהב יהונתן לדוד שנאמר "ויאהבהו יהונתן כנפשו"^{יד}... ד"א "כי עזה כמות אהבה", אהבה שאהב האיש לאשתו שנאמר "ראה חיים עם אשה אשר אהבת"^{טו}...

ד"א "כי עזה כמות אהבה", אהבה שאהבו דורו של שמד להקב"ה, שנאמר "כי עליך הורגנו

שהמלה **רקבון** שוה **משיח**^{יב}. יש במשיח משהו מהותי, עצמי, של רקבון. כמו שפתחנו, דוד המלך – ממנו בא משיח בן דוד – הוא בר־נפלא. בגמרא הכינוי בר־נפלא הוא כינוי למשיח עצמו^{יג}.

בר־נפלא פירושו שהוא מת וקם לתחיה כל רגע. מה קורה? מה התופעה הזו? לתופעה הזו קוראים "פושט צורה ולובש צורה", או שקוראים לה שינוי המהות – כל רגע הוא משנה את המהות שלו, הוא מתחדש לגמרי. הוא לא מתחדש בחיצוניות בלבד, אלא מתחדש ממש. זאת אומרת שכל רגע הוא מת וחי, נרקב וחי מחדש. הוא חי מחדש – לא חי כאותו דבר שהיה קודם. הוא מת בשביל שהצורה הקודמת תרקב.

איפה התופעה הזו מופיעה בטבע בצורה יפהפיה? במטמורפוזה של התולעת שהופכת להיות פרפר. מסבירים^{יג} שהיפי של הפרפר, שמופיע מתוך התופעה הזו, הוא היפי של משיח. קודם הוא תולעת, המדרגה של דוד המלך שאמר "ואנכי תולעת ולא איש"^{יד}, אבל התולעת צריכה להרקב – "פושט צורה" – ואז פתאום היא לובשת צורה חדשה שאין לה שום קשר לצורה הקודמת. מי שרואה את הפרפר לא מבין שפעם הוא היה תולעת.

זה גם מה שקורה כשאתה מתחתן. חתונה היא שינוי המהות. "עזה כמות אהבה" בגימטריא "לא טוב היות האדם לבדו"^{טו} – אחת הגימטריאות שלכם שכבר הזכרנו סביב הווארט^{טז}.

המהות הראשונה של האדם היא מהות של תהו,

עב ראה הזמן הפנימי מאמר "גם זו לטובה".

עג נתבאר בארוכה במ"א (ראה גם לאמונת עתנו ח"א עמ' ס).

עד תהלים כב, ז.

עה בראשית ב, יח.

עו בשבת ויקה"פ השתא נאמר פרצוף גימטריאות של הזוג בו "לא טוב היות האדם לבדו" היה שייך לדעת תפארת מלכות.

עד עיין זהר ח"ג קלה, כ; קמב, א; רצב, א.

עח וראה שיעור כ' טבת תשפ"ב פ"א.

עט איוב ד, כא.

פ שה"ש רבה ח, ז.

פא מלאכי א, ב.

פב בראשית כה, כח.

פג שם לז, ג.

פד שמואל"א יח, א.

”עזה כמות”

אהבה” היא אהבה
של העדפה –
שאתה אוהב
מישהו מסוים ולא
אחר, יש לך כלה
אחת בלבד

הביטוי המובהק שחז”ל דורשים על כל איש ואשה, על כל חתן וכלה, הוא ”עזה כמות אהבה” – כך צריך להיות. רצייתי לקרוא לכל השיעור הזה ’אני מת עליך’. לכאורה זהו סלנג פשוט מהרחוב, אבל יש לו מקור בשיר השירים – ”כי עזה כמות אהבה”.

חיפשתי תרגום באינטרנט – התרגום היה I love you, סתם ’אני אוהב אותך’. אין כזה ביטוי באנגלית, וכנראה גם בשאר השפות של המערב. מאיפה לקחו אותו? אולי מערבית, לא יודע. לכן אמרתי שמסתמא לקחו אותו מהפסוק הזה. [היום אומרים ’חיים שלי’, לצד הטוב]. השאלה אם אתה צדיק, ”חיי”, או בינוני שיש לו אהבה ”עזה כמות”... [המדריך אומר כאן ”שנאמר ’ראה חיים עם אשה אשר אהבת’”]. אנחנו אומרים¹⁹ ש’אני אוהב אותך’ בגימטריא ”שכינה ביניהם”¹⁹, אבל אין לביטוי הזה את העצמה של ’אני מת עליך’. היו גם אפשרויות של תרגום I am crazy about you, אני משוגע עליך, או I adore you, אני מעריך-מעריך אותך, סוג של ”אהבה רבה”, אבל עדיין לא ’אני מת עליך’ – לא ”עזה כמות אהבה”.

”עזה כמות”

[מות הוא עז? מה עז במות? האם הכוונה שהמות הוא משהו סופי, שאין ממנו חזרה, ואז אפשר לומר על כל דבר מלא ומוחלט שהוא כמו מות, וכאן הדוגמה היא ”אהבה עזה”, או שזה לא רק ה’ולוים’ של האהבה, אלא שהעוז עצמו קשור למות?] יש חילוף אותיות ז-ד, לכן עז ועד הן מלים קשורות, מתחלפות – המות הוא עז כי הוא ’עד הסוף’.

בשביל להבין יותר נאמר עוד מאמר מוסגר: המלה עוז בתנ”ך מתחברת לארבע

כל היום”...

מול כל מדרגה של ”עזה כמות אהבה” דורשים חז”ל שהיא מעוררת גם ”קשה כשאל קנאה”. הדוגמה הכי מובהקת היא המדרגה השלישית, אהבת יעקב ליוסף, שגרמה לקנאת האחים ליוסף (קנאה בגימטריא

יוסף). בפשטות, חז”ל מבינים ש”עזה כמות אהבה” היא אהבה של העדפה – שאתה אוהב מישהו מסוים ולא אחר, יש לך כלה אחת בלבד, ”אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה ברה היא לילדתה”¹⁹. המדרש מתחיל מאהבת ה’ לישראל, אהבת החתן העליון לכלה, ונגמר באהבת ישראל לה’ במצב הכי קשה, המצב בו מתגלה באופן הכי מלא היחידה שבנפש, אהבת הכלה לחתן העליון עד מסירות נפש, ”עזה כמות אהבה” כפשוטו.

איך נסדר לפי הספירות את ששת הפירושים? מאד קל, לפי הסדר: ”אהבת הוי’ לישראל” היא חסד שפנימיותו אהבת ה’, ”אהבתי אתכם אמר הוי’”. ”אהבת יצחק לעשו” היא גבורה – יצחק הוא גבורה וגם עשו הוא גבורה. ”אהבת יעקב ליוסף” היא אהבת התפארת (יעקב) ליסוד (יוסף). ”אהבת יונתן לדוד” היא אהבת היסוד (יונתן) למלכות (דוד). ”אהבת איש לאשה” היא אהבת נצח להוד, ”איהי בנצח” ו”איהו בהוד”. ”אהבת דורו של שמד לקב”ה” היא אהבת המלכות (כנסת ישראל) לכתר (כאשר באהבה זו מתגלה מסירות הנפש, היחידה שבנפש, ששייכת לכתר).

’אני מת עליך’

נחזור לפירוש החמישי, ”אהבה שאוהב האיש לאשתו”¹⁹ – הכי פשוט, הכי חשוב.

פה שיר השירים ו, ט.

19 פו ”אהבה שאוהב האיש לאשתו” עולה ד”פ (ממוצע כל תבה) משה (היינו משה פו”א) – למרות שמשה פרש מאשתו, הרי לא בטלה אצלו ה”אהבה שאוהב האיש

לאשתו”.

19 פז שיעור ו’ ניסן תשע”ב; ט”ז אייר תשע”ט. ובכ”מ.

19 פח סוטה יז, א.

עולה **יב** פעמים **אהבה** – כל צירופי המלה אהבה. כלומר, **אהבה-קנאה** כבר עולות **יג** פעמים **אהבה, אהבה** ברבוע. כמו שראינו ש"עזה כמות אהבה" הופכת בתניא ל"אהבה עזה", גם את "קשה כשאל קנאה" אפשר לקצר ל"קנאה קשה". כמה שוה בגימטריא **קנאה קשה**? בדיוק **"עזה כמות אהבה"** – הגימטריא שלכם!

הזכרנו שהמדרש דורש כנגד כל מדרגה של "עזה כמות אהבה" גם "קשה כשאל קנאה" – שש מדרגות של אהבה ושש מדרגות של קנאה, הכל בקדושה. הכל צריך לפרש טוב הנראה והנגלה, הכי טוב. בזכות המדרגה האחרונה של "עזה כמות אהבה", אהבת דורו של שמד לקב"ה, זוכים לקנאה הכי גבוהה:

"קשה כשאל קנאה" שעתידי הקב"ה לקנא לציון קנאה גדולה, הה"ד "כה אמר ה' קנאתי לציון קנאה גדולה"^{צט}

"ציון" בגימטריא **"קנאה"**. מה הגימטריא של **"קנאתי"** (כמו "בקנאו את קנאתי" של פינחסק^ק ו"קנא קנאתי להוי"קא^{קא} של אליהו)? אותו מספר – **קנאה קשה'**, **"עזה כמות אהבה"**. "קנאתי לציון קנאה גדולה" שייך בעצם לביאת המשיח – כל הגילוי שלעתידי לבוא תלוי בקנאת ה' לציון.

הסברנו שהמות הוא הרקבון, המיתה בשביל הלידה מחדש. מות הוא גם דממה, שתיקה – חיים הם תנועה, "כל חי מתנועע"^{קב}, ומות הוא דממה. המות הוא ה"חש" שלפני ה"מל" של הגילוי החדש. "קשה כשאל קנאה" היא השלב שבין השתיקה לבין הגילוי החדש – "קשה" לשון קושיה ו"שאל" לשון שאלה. בשביל ללמוד משהו חדש תלמיד צריך לשבת לפני רבו בשתיקה, מתוך בטול^{קג}, אבל אחר כך הוא

מילים, מופיעה בארבעה ניבים (מה שנקרא 'מכלולים'^{פט}, לשון כלולות, 'שידוכים' בין מילים): הכי מפורסמים הביטויים שאומרים בתפלה – "עז וחדוה במקומו", מדברי הימים^צ, ו"עז ותפארת במקדשו", מתהלים^{צא}. באיוב כתוב "עמו עוז ותושיה"^{צב}, והתרגום מתרגם "תושיה", כמו בכל מקום, כ"חוכמתא", והתורה (ש"מחכמה נפקת"^{צג}) גם נקראת תושיה^{צד}. יש עוד פסוק בתהלים – "עז ותעצמות לעם"^{צה}. מהם ארבעת הניבים בספירות? "עז ותפארת" שייך לתפארת, כמובן; "עז וחדוה" שייך לבינה, שפנימיותה שמחה; "עז ותושיה" שייך לחכמה, כנ"ל מהתרגום; ו"עז ותעצמות" שייך לכתה, שבמדרגה הכי גבוה שלו מתלבש "חביון עז העצמות"^{צו}. ארבעת הניבים הם תפארת-בינה-חכמה-כתה, כאשר העוז הולך עם כולם.

בכל אופן, מה שרציתי לומר, הוא שרואים שהפסגה של העז היא "עז ותעצמות" – עז קשור לעצמות. [על עצמות אומרים "עד ולא עד בכלל"^{צז}?], כן, או כמו שאומר רבי אייזיק מהומיל, שעוד יותר גבוה "עד ועד בכלל", כפי שיהיה כשיבוא משיח^{צח}. ה"עזה כמות" היא מדרגה שמגיעה עד לעצמות, כמו מסירות נפש של דורו של שמד.

"קשה כשאל קנאה"

ההמשך של "עזה כמות אהבה" הוא "קשה כשאל קנאה". יש קשר בין אהבה לקנאה? **קנאה**

פט ראה שיעורים בסוד ה' ח"א עמ' שעח.

צ דהי"א טז, כז.

צא תהלים צו, ו.

צב איוב יב, טז.

צג זחר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

צד סנהדרין כו, ב.

צה תהלים סח, לו. "עז ותעצמות" עולה גל ברבוע.

צו שער מאמרי רשב"י פירוש ספרא דצניעותא פ"א, ע"פ חבקוק ג, ד. וראה גם מאו"א מערכת אלף אות סד.

צז ראה לקו"ת פקודי ז, ג. ובכ"מ.

צח מאמר "השפלות והשמחה" פל"ז ואילך (ובפרט בפרקים לדלט, נה"נו). ראה מעין גנים ח"ג מאמר "הדילוג לגאולה" הערה סג.

צט זכריה ח, ב.

ק במדבר כה, יא.

קא מלכים"א יט, י.

קב ספר מפתח הרעיון לרבי אברהם אבולעפאי בסופו (אות ת).

קג ראה שיחת ש"פ בחקתי תשל"ג. ובכ"מ.

כך הוא שואל, מקשה – עושה בירוד-הבדלה, מחדד מה קשה לו; ואז הרב עונה לו, מאיר לו גילוי חדש לגמרי. שנוכה להכל בזכות החתן והכלה – שיבנו בית נאמן בישראל.

מפאריטש ("שנפנה מוחו ולבו מכל מחשבותיו והשכלותיו הקודמים שיהיה כלי ריקן לגמרי").

צריך לשאול – "לא הבישן למד"קד. חזקה על הרב שידע מה לענות לתלמיד ששואל. זהו סדר של חש-מל-מלקה – קודם התלמיד חש, מוותר על כל ההשגות הקודמות שלו^ק; אחר

קד אבות פ"ב מ"ה.

קה ראה כש"ט (קה"ת) סימן כח.

קו מאמר ד"ה "איתא בפסיקתא" מהרה"צ ר' הלל

הלומד על מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ הצדיק הוא "חי" וכל פעולתו היא חיים ותענוג. הבינוני הוא בר-נפלא שבכל רגע מת וקם לתחיה.
- ◆ לבינוני (מלכות) שרש באמונה, למעלה משרש הצדיק (יסוד) בתענוג.
- ◆ ה"אהבה עזה" מביאה את האתכפיא של הבינוני לתכליתה והופכת אותה לאתהפכא.
- ◆ "אהבה עזה" היא אהבת הבינוני ו"אהבה בתענוגים" היא אהבת הצדיק.
- ◆ "אהבה עזה" היא אהבת הכלה לחתן ועל החתן ללמוד אותה ממנה.
- ◆ הצדיק שייך לעולם התיקון ואילו הבינוני ממשיך את האורות דתהו בכלים דתיקון.
- ◆ מלכי עולם התהו קיימו 'בטל רצונך' והדגו את עצמם.
- ◆ אצל הצדיק יש "כלות הנפש" מהאהבה המסותרת ואצל הבינוני מהאהבה השכלית.
- ◆ "אהבה עזה" מ־מט שיערי בינה היא למטה מ"אהבה בתענוגים" ו"אהבה עזה" משער הנון היא מעליה.
- ◆ "אהבה עזה", שנמשכת מהתבוננות, פועלת את מילת חיצוניות הלב.
- ◆ "אהבה עזה" היא אהבת "בכל מאדך" המאפשרת למסור את כל הממון ולהודות על כל מדה ומדה.
- ◆ הדרישה מהבינוני היא להגיע לאהבת "בכל מאדך" – תכלית כל עבודתו.
- ◆ "עזה כמות אהבה" הן אהבות "בכל לבבך [אהבה] ובכל נפשך [כמות] ובכל מאדך [עזה]".
- ◆ יש במשיח ענין עצמי של **רקבון** כדי לאפשר את צמיחת "צמח שמו ומתחיתיו יצמח".
- ◆ "עזה כמות אהבה" – צריך למות כדי לחיות מחדש לגמרי.
- ◆ המשיח הוא כמו תולעת ש'מתה' כדי להפוך לפרפר יפהפה.
- ◆ על הרווק 'למות' כדי להוולד מחדש כאדם נשוי.
- ◆ "אהבה עזה" היא אהבה-של-העדפה (שממילא מעוררת קנאה).
- ◆ ל'סלנג' העבודה הכי עוצמתי – 'אני מת עלייך' – מקור ב"עזה כמות אהבה" של שיר השירים.
- ◆ "עזה כמות אהבה" היא אהבת "דורו של שמד", המגיעה לעצמות, ומעוררת קנאה המביאה את הגאולה – "קנאתי לציון קנאה גדולה".
- ◆ על התלמיד לשתוק כמת (חש), לשאול ולהקשות (מל) ואז יזכה לגילוי חדש לגמרי מהרב (מל).

ניגון

תמוז תשפ"ב | 539

בינוני

5

8

12

The image shows a musical score for a piece titled 'ניגון' (Nigun), identified as 'תמוז תשפ"ב | 539'. The score is written in G major (one sharp) and 4/4 time. It consists of four staves of music. The first staff begins with the Hebrew word 'בינוני' (Binyoni) above the notes. The music is a single melodic line. The first staff contains measures 1-4, the second staff (labeled '5') contains measures 5-8, the third staff (labeled '8') contains measures 9-12, and the fourth staff (labeled '12') contains measures 13-16. The piece concludes with a double bar line and repeat dots. A large, stylized white geometric graphic is visible on the right side of the page.

מהפכה באהבה

קיצור מהלך השיעור

ביום הולדת ששים לרב יהושע שפירא שליט"א, ראש ישיבת רמת־גן, התקיימה **התוועדות משפחתית** בבית הרב (עם חתן יום־ההולדת וכל אחיו – ובני־בנות הזוג – שנמצאים עם הרב בקשרים רבי־שנים, ועם "אם הבנים", הרבנית רבקה שפירא תליט"א, ראש מדרשת שובה). בתוך הדברים אמר הרב ביאור קצר, אך עמוק וחשוב, ביחס בין **פעולת האדם על עצמו** לדרך לעבוד עם הזולת – השפעה מתוך **אהבת ישראל** – והוסיף דברי שבח ועידוד למשפחה היקרה, שכולנו יכולים לשאוב מהם **התעוררות של בטחון ומהפכנות**.

הגדול. זכור לי שיש שנים בתולדות החסידות שנקראים 'הגדול' – רבי מאיר הגדול מפרמישלאן ורבי אהרן הגדול מקרלין. כל המשפחה כאן כהנים, כולם אהרונים. אנחנו מאד אוהבים את השם **מאיר**, ר"ת "רוח אפינו משיח הוי"א" – רבי מאיר, בעל הנס, הוא דמות משיחית בין התנאים.³ יש כמה פירושים גדולים־חשובים של רבי מאיר מפרמישלאן. אחד מהם, שקשור גם

[הרב יהושע: הרב הוא הרב הראשון שהרגשתי במוחש שהוא אוהב אותי לפני שהוא מחנך אותי...]. יפה. זה שייך למשהו שרציתי לומר:

"יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב"

היום יום ההילולא של רבי מאיר הגדול מפרמישלאן, התלמיד המובהק של הבעל שם טוב, שגם אומרים עליו שהוא תלמיד חבר של הבעל שם טוב. הוא הסבא של רבי מאיר'ל מפרמישלאן, נכדו המפורסם שיש עליו הרבה סיפורים. סבא שלו גם מפורסם, אבל הוא פחות מוכר, פחות יודעים עליו, רק יודעים שהוא גדול מאד מאד. כנראה לא סתם קראו לו רבי מאיר

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. כ"ב מנחם־אב תשפ"ג – כפ"ח.

א איכה ד, כ.

ב ראה ירושלמי כלאים פ"ט ה"ג.

”קשוט עצמך”

ואחר כך קשוט
אחרים” הוא עיקר
חשבון הנפש של
יום הולדת – יש לי
יום אחד לתקן את
עצמי, ואחר כך
יש לי שנה שלמה
לתקן את כולם...

לפעול על מישהו אחר, 'לחנך' אותו – צריך לעבוד איתו. איך עובדים איתו? כשלומדים תורה ביחד, כשפותחים ישיבה, מפיצים תורה בעם ישראל, תורת הנגלה, תורת החסידות. העבודה הזו היא שתביא את המשיח, זו העבודה שלנו "עדי ערב", עד שזוכים שכולם ערבים זה בזה וכולם חברים זה עם זה, "כל ישראל חברים". זו העבודה שלנו –

עבודה היא חרישה וזריעה, והן על ידי התורה. זו הברכה העיקרית ליום הולדת: יש לך יום אחד לעשות חשבון נפש – זהו היום לפעול על עצמך – ואחר כך לעבוד עם הזולת, "עדי ערב", במשך השנה כולה ובמשך השנים כולן. לחיים לחיים.

מהפכה חשמונאית

אתה חוגג יום הולדת ששים. אחד מהעניינים של ששים הוא האות **ס**, שהיא הסובב כל עלמין¹ – אין ל-**ס** לא ראש ולא סוף, "נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן"². היום משתמשים בביטוי 'סגירת מעגל', יש בגיל ששים איזו סגירת מעגל. היום ה-**ס** בשנה הוא ר"ח כסלו (אדר"ח או בדר"ח, תלוי אם חשון מלא או חסר) וכתוב בספר יצירה שה' ברא את חדש כסלו באות **ס**. חדש כסלו הוא החדש של חנוכה. כאשר אני רואה פה את המשפחה הברוכה, חמשת האחים היקרים, דבר ראשון אני רואה פה את חמשת בני מתתיהו, חשמונאי, חמשת החשמונאים שהולכים לעשות פה מהפכה... [הרב יהושע: הנס היה על ידי אחותם... יש כאן גם אחות]. זה בדיוק מה שרציתי לומר – שהאחות היא הכח המניע של הנס. זו ממש משפחת חשמונאים למופת.

לחשבון נפש של יום הולדת, הוא על הפסוק "יצא אדם לפעלו ולעבדתו עדי ערב"³. זהו פסוק ב"ברכי נפשי", הפרק שאומרים בראש חדש, קשור להתחדשות. הוא פירש: "יצא אדם לפעלו", קודם כל אדם צריך לפעול עם עצמו, לתקן את עצמו, ואחר כך "ולעבדתו עדי ערב", עיקר עבודתו הוא עם ה"עדי ערב", "כל ישראל ערבים"⁴. "עבדתו"

היא להגיע לכולם, להרגיש שכולם קשורים וכולם חברים. קודם צריך את ה'פועל' של האדם, מה שהוא פועל עם עצמו, ואז מגיעים ל'עבודה' שלו, עם הזולת, כמו שדיש לקיש אמר – "קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים"⁵. "קשוט עצמך", "יצא אדם לפעלו", הוא עיקר חשבון הנפש של יום הולדת – יש לי יום אחד לתקן את עצמי, ואחר כך יש לי שנה שלמה לתקן את כולם...

לפעול על עצמך, לעבוד עם הזולת

כשראיתי את הווארט הזה חשבתי להוסיף לו: כאשר אומרים היום 'לפעול על מישהו' הכוונה היא לשכנע אותו. כשאומרים ש'אני עובד עם מישהו' מתכוונים למשהו אחר – שעובדים ביחד.

חשוב לדעת שהתיקון העצמי, "אדם לפעלו", הוא שאני צריך לשכנע את עצמי, בדרך של "מח שליט על הלב". "ידע איניש בנפשיה" את החסרונות והבעיות שלו, יש הרבה בעיות וחסרונות, והוא צריך עם המח שלו לשכנע את עצמו, לפעול על עצמו, שיישר את דרכיו.

אבל את הזולת לא צריך לשכנע. זהו תיאור מתאים למה שאמרת עכשיו לגבי אהבת ישראל – לא צריך לבוא ולשכנע מישהו אחר, לא צריך

ז מדרש תהלים פקכ"ב.

ח ראה אותיות לשון הקדש אות ס עמ' רנה.

ט ספר יצירה פ"א מ"ז.

י שם פ"ה מ"ה.

ג תהלים קד, כג.

ד שבועות לט, א.

ה בבא בתרא ס, ב.

ו זהר ח"ג רכד, א; תניא פי"ב.

מפרמישלאן: התורה מתחילה "בראשית ברא אלהים את", ר"ת **בבאא**. הוא אומר שפרק כה בתהלים מתחיל בביטוי עם אותן אותיות בראשי תיבות, "אלהי **בך בטוחתי אל אבושה**"^{טו}. הוא אומר שהמעלה היסודית והעיקרית של כל התורה כולה היא בטחון – לבטוח בה'. אתה הולך לעשות משהו – לפתוח ישיבה ברמת גן, ולעשות סניפים בכל הארץ ובכל העולם, וככה לכבוש את כל העולם, "עד ערב" – העיקר הוא לבטוח בה', "כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל"^{טז}. הוא מוסיף שאותן אותיות מופיעות, בסדר הפוך, בראשי תיבות של הפסוק האחרון בפרק פד בתהלים – "אשרי אדם בטוח בך"^{יז}. "בראשית ברא אלהים את" רומז לשני ביטויי בטחון מובהקים – הבטחון הוא ההתחלה של הכל, האלף-בית. הרבה פעמים אומרים^{יח} שהאלף-בית הן אמונה-בטחון, אבל כאן הכל בטחון. שיהיה לך הרבה בטחון להמשיך לעלות מחיל אל חיל, ושתחזק את משרד הבטחון כאן בארץ, שנזכה לשלמות ארץ ישראל. לחיים לחיים.

טו תהלים כה, ב.

טז דברים ח, יח.

יז תהלים פד, יג.

יח ראה שיעור ו' חשון תשע"ח. ובכ"מ.

כתוב^{יא} שכסלו לשון בטחון – כסל בתנ"ך לשון בטחון^{יב} – וגם על פי החסידות החוש הפנימי של כסלו הוא מדת הבטחון^{יג}. בעלי הבטחון הגדולים ביותר הם החשמונאים, שהיו מעטים נגד הרבים וכו', אבל הם סחבו אחריהם את כולם, לקחו את כל עם ישראל איתם. זהו התפקיד של המשפחה כאן – להיות החשמונאים. לפני שישבנו כאן שמתי לב שהשם **שפירא** רומז ל"רשפיה רשפי אש שלהבתי"^{יד} – אתם משפחת "רשפי אש שלהבתי-יה" [הרב יהושע: לתנועה של אבא עם הרב עדין אבן-ישראל (שטייזנלץ) קראו שלהבת ולבטאון שלהם קראו רשפים...]. עוד סימן שעליכם לעשות כאן משהו גדול בארץ, מהפכה של עבודה שרשית.

הכל מתחיל הבטחון

ראיתי עוד ווארט יפה של רבי מאיר הגדול

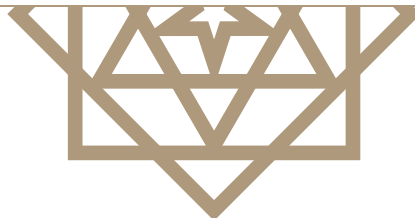
יא פרי צדיק לר"ח כסלו אות ב.

יב ראה איוב ד, ו ובפירוש מצודת ציון.

יג ראה מבחר שיעורי התבוננות ח"י עמ' 104 ואילך.

יד שיר השירים ח, ו.

אתם משפחת
"רשפי אש
שלהבתי-יה".
עליכם לעשות
כאן משהו גדול
בארץ, מהפכה
של עבודה
שרשית

פרקי אבות

פרק א', משנה ו'

רב, חבר, אדם

יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרֻחִיָּה אָמַר: עֲשֵׂה לְךָ רַב, וְקַנְיָה לְךָ חֵבֵר, וְהָיוּ דָן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת.

החבר הטוב הוא מישהו קרוב שאפשר להתיעץ איתו בדברים הכי אישיים ועמוקים. כך קבע אדמו"ר האמצעי בין החסידים את עניין החברות, שכל אחד יספר לשני את 'נגעי לבבו', וכך יוכלו שניהם יחד לטכס עצה להפטר ממדה רעה וכדו'.

במסורת החסידית קיימת דמות המשפיע, מורה דרך בעבודת ה'. למעשה, המשפיע שייך ל'רב' במשנה, כאשר הרב יכול להתחלק לשנים: רב פוסק הלכה ומשפיע בעבודת ה'. עשה לך רב ועשה לך משפיע. מעל הרב והמשפיע נמצאת דמותו של הרבי, שהמשפיע עצמו בטל כלפיו. אכן, גם החבר דומה קצת למשפיע, שהרי הוא מסייע לטכס עצה, וכך שני החברים משפיעים זה לזה. כיוצא בזה, גם המשפיע צריך להיות חבר! מורה בכיתה צריך לדעת להיות גם חבר של התלמידים, ולדבר איתם 'בגובה העינים'.

חבר ורב

החבר עוזר לאדם להגיע אל הרב. כך אמר הרבי המהר"ש "חבר הוא בבחינת מורה דרך מה לשאול את הרב, ועוזר לקיים בפועל ממש את מה שהרב מצוה". והרמז: במלה חבר נמצאת

המלה רב.

מערכת היחסים עם הרב מושתתת גם על בחירה נכונה של התלמיד, מה לשאול את הרב, כיצד להציג לפניו את הדברים וכיצד ליישם את דברי הרב בפועל. כאן מגיע מקומו של החבר – הרב מלמד לבחור נכון והחבר מלמד איך להגיע אל הרב.

משניהם יחד, הרב והחבר, "עשה לך רב וקנה לך חבר" – מגיעים להמשך "והיו דן את כל האדם לכף זכות". היחס לזולת, ובעצם למציאות כולה ("כל האדם"), צריך להיות בקו החסד והזכות. זו הבחירה הנכונה ליישום בחיים, בהתאם להוראת הרב ועצת החבר – להתייחס נכון לזולת, וכך המציאות 'מחזירה' יחס חיובי אלינו. כשאני מתייחס לזולת בכף זכות, הזכות והחסד חוזרים אלי.

אחר דקדושה

ראשי התבות רב חבר אדם מצטרפים (בהיפוך הסדר) למלה אחר. פעמים רבות, המלה אחר מופיעה בהקשר שלילי (כמו "אלהים אחרים", אחר בניגוד ל"הוי' אחד"), אך יש גם אחר בקדושה, כמו לדעת איך להתייחס לאחא, לדון אותו לכף זכות.

בכללות, האחור של הקדושה הוא סוד הבחירה. "אחור וקדם צרתני" – בחינת קדם, פנים, היא הידיעה האלוקית. כשאנו נמצאים במצב מוחלט של "פנים בפנים" עם ה', אזי

קריאה לשלום

כביכול, ואם היה השם צריך לחרבות ורמחים לא בדיבור לבד אז לא היו הצדיקים יכולין לבטל בדיבורן מאחר שגם הגזירה לא היתה בדיבור ובמה היו מבטלין. נמצא שע"י שהקב"ה גוזר בדיבור ואינו צריך לחרבות על ידי זה הצדיק יכול לבטל הגזירה. וזהו פירוש המדרש כי תקרב, והיה קשה לו איך היה הקריאה לשלום במרגלים. לזה אמר הדא הוא דכתיב ותגזר, שהצדיק יכול לבטל, כי הקב"ה אינו צריך לחרבות [כנ"ל] והגזירה היא בדיבור לבד ועל ידי זה הצדיק יכול לבטל. ובמה שאמר אכנו בדבר [פתח] בזה שיכול לבטל הגזירה ודו"ק.

המדרש פותח בחטא העגל ומביא פסוק מחטא המרגלים "אֶכְנוּ בְדָבָר וְאוֹרְשָׁנוּ"^א (ויש שרצו להגיה בנוסח המדרש בגלל קושי זה!) ומסביר ר' בונם שהדבר מדויק: בחטא העגל הקב"ה הקדים רפואה למכה, ובזה קיים את מצות קריאה לשלום, בכך שאמר למשה רבינו "ועתה הניחה לי" וממנו למד משה שהדבר תלוי בו להתפלל על ישראל ולבטל את הגזירה. ושואל המדרש, מה היתה הקריאה לשלום של הקב"ה בחטא המרגלים? ומתרץ שבאמירה "אכנו בדבר" יש קריאה לשלום: כיון שהקב"ה מכה בדבר, בדיבור בלבד, לכן גם הצדיק יכול לבטל את הגזירה בדיבורו בלבד, שהרי "ותגזר אומר

פִּי תִקְרַב אֶל עֵיר לְהַלָּחֵם עָלֶיהָ וְקָרַאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם"^א.

במדרש^ב: כי תקרב אל עיר זה שאמר הכתוב וְתִגְזֹר אֹמֵר וַיִּקָּם לָךְ וּגו'^ג. רבנן אמרי המקרא הזו מדבר בשעה שכעס הקב"ה על ישראל בעגל, אמר הקב"ה למשה 'אכנו בדבר ואורישנו' מהו אכנו בדבר ואורישנו? אמר לו הקב"ה מה הן סבורין שאני צריך חרבות ורמחים להרוג אותן בהן? כשם שבראתי עולמי בדָבָר [לשון דיבור] שנאמר 'בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם' כך אני עושה להן, מוציא אני דבר מפי והורגן הוי 'אכנו בדבר ואורישנו'.... כיון ששמע משה כך התחיל מבקש עליהן רחמים.

ופירש הרבי ר' בונם: המאמר הזה קשה להבין לכאורה. א', מה זה ענין ותגזר וגו' לכאן. ועוד כמה דקדוקים. אכן גראה פירוש, דהנה התורה צותה כי תקרב וגו', נמצא אם השי"ת רוצה להענישם צריך מקודם קריאה לשלום. ובעגל היה קריאה לשלום שאמר למשה 'ועתה הניחה לי' וגו', לפתוח פתח שיועיל התפילה לבטל הגזירה כמבואר בגמרא ובמדרש. ונמצא כאן במרגלים אמר השי"ת אכנו וגו', קשה גם כן מה קריאה לשלום היה כאן בתחילה. אכן נראה, דידוע דהקב"ה גוזר וצדיק מבטלה. וזה פשוט שאין לצדיקים כח יותר ממנו

נערך ע"י יוסף פלאי, משיעור שכת פרשת ראה תשפ"ג.

א דברים כ', י.

ב דברים רבה ה', יג.

ג איוב כב, כח.

ד במדבר יד', יב.

ה כמפורש בגמרא ברכות לב, ב. ובשמות רבה מב, ט.

שחובקו ואובקו בזרועותיו"). וכן בפסוק מפורש שהתקרבות למלחמה קשורה להתקרבות חיובית, קריאה לשלום! גם קָרַב קשור לקרוב – כל כך קרוב עד 'שנכנס בקרבו', "מקרב איש ולב עמוק".

הענינים השונים בשרש **קרב** מכוונים בפנימיות בדרך הבאה: קרבן בכתה, "רזא דקורבנא עולה עד רזא דאין סוף". קָרַב בגבורה כמובן. קרביים בתפארת, "על כן המו מעי לו [המעיים הם הקרביים] רחם ארחמנו", רחמים הם פנימיות התפארת, מתוך תחושה של הזדהות, שיא הקרבה. קרוב ביסוד, כמפורש בקבלה¹ – המציאות שלנו היא במלכות והיסוד הוא הקרוב אלינו ("טוב שכן קרוב"). אפשר גם לומר (לולי המפורש בקבלה) שקרוב הוא בחסד, "ימין מקרבת".

דיבור מקרב

נחזור לדברי המדרש. נמצא שהדיבור הקשה של הקב"ה, "אכנו בדבר", שנראה תכלית מדת הדין המרחיקה – נועד באמת לגלות את הדיבור המקרב והממתיק את הדין, בקשת הרחמים של משה (עד שמשה גוזר גזרה ומנצח את ה' בדיבורו). תחילה היה נראה שזהו דיבור של מלחמה וקרב, ולבסוף מתברר שהתכלית היא דיבור של חיבה וקירוב.

זו תכלית הדיבור בכלל: מלבד דיבור בדברי תורה ותפלה, גם הדיבור בין האנשים צריך להיות "דברי אהבה וחסד" המקרבים ומחברים. לעתים יש דיבור קשה, של ויכוח ומדת הדין, אבל התכלית היא הקירוב. יוצאים להלחם אחד בשני, מתקרבים לקרב, אבל צריך לקרוא לשלום ולהתקרב!

ט מאורי אור ערך קרוב "קרוב הוא היסוד... שכן קרוב אל המלכות". קהלת יעקב ערך קרוב, עיי"ש.

ויקם לך", צדיק גוזר והקב"ה מקיים (כמבואר בהמשך המדרש שמשה נצח את הקב"ה והקב"ה מקיים גזרתו של משה), "הקב"ה גוזר גזרה וצדיק מבטלה" (שנים מעיקרי האמונה של פנימיות התורה²) – וכח זה עצמו מקבל הצדיק מה', הכח לבטל את הגזרה הוא מתוך הגזרה עצמה.

קרב והתקרבות

יש בפסוק 'משחק' מובהק בין השרשים **קרב** ו**קרא**, "כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום" (כמו שיש משחק בין המלים עליה-אליה³, פעם יחידה בתנ"ך שהמלים עליה-אליה קרובות זו לזו). ולזה מצטרפת המלה **קָרַב**, כתרגום אונקלוס "ארי תקרב לקרתא לאגחא קרבא עלה" (וכן המלה קרתא, הכל משער קר). ויש לציין שקרב הוא אחד משבעה שרשים מיוחדים בלשון הקדש שכל ששת הצירופים שלהם הם שרשים במקרא: **קרו**, **קרב**, **קבו**, **רבק**, **רקב**.

בשרש **קרב** עצמו יש כמה מובנים (ענינים): קרוב-קרבה, להתקרב, "כי תקרב אל עיר". קרב-מלחמה. להקריב קרבן. קָרַב, קרביים. הקשר בין קרבן לקירוב פשוט, על ידי הקרבן מתקרבים לה'. אך יש גם קשר בין קרוב לקָרַב ומלחמה – בקרב יש קירבה בין הצדדים הלוחמים, על דרך "ויאבק איש עמו" (אבק-חבק, **אח** מתחלפות באותיות הגרון, כפירוש רש"י "שכן דרך שנים שמתעצמים להפיל איש את רעהו

1 מועד קטן טז, ב.

2 ראה בספר אמונה ומודעות, מאמר 'עיקרי האמונה של פנימיות התורה'.

3 עליה = ה פעמים חיה. אליה = ב פעמים חיה. וביחד ז פעמים חיה (בחלוקת דהיב) = קסה, השם הקדוש השייך למשה רבינו, כאשר משה = יה פעמים חיה.

יש להתבונן בחשבון הפסוק עד המלה עליה: כי תקרב אל עיר להלחם = 1156, טוב טוב ברבע. ומכאן ואילך, עליה וקראת אליה לשלום = 1274, ז פעמים יעקב, מט פעמים הוי'. כל הפסוק = 2430 - 10 פעמים 243 (3 חזקת 5).

הסיפור החסידי

רבי מאיר שמחה מדווינסק | הבאת שלום בין איש לאשתו

רבי מאיר שמחה הכהן נולד בשנת תר"ג לאביו רבי שמשון קלונימוס הכהן ולאמו אסנת. כשהגיע למצוות החל ללמוד מפי רבי משה דנישבסקי, ובשנת כת"ר התחתן עם חיה, בתו של ר' צבי פלטיאל מביאליסטוק. לאחר הנישואין, עבר לגור בבית חמיו בביאליסטוק למשך כמה שנים. בגיל שבע עשרה חיבר את פירושו משך חכמה על התורה, שיצא לאור שנה לאחר פטירתו. אשתו עסקה במסחר ופרנסה אותו, והוא הקדיש את כל זמנו ללימוד תורה בשקידה. בשנת תרמ"ח נפטר רבי ראובן מדיננבורג, רבה של דווינסק, והרב יעקב מזאג'ר, בעת ההספד, הציע לבני העיר לקבל את ר' מאיר שמחה כרבם. להצעה זו הצטרפו גם רבי יוסף דב הלוי סולובייצ'יק, בעל בית הלוי מבריסק, ורבי יצחק דיסקין, ואכן הוא נענה להצעה והחל לשבת על כסא הרבנות בעיר. בפועל כיהן כרב קהילת המתנגדים בעיר, במקביל לרב יוסף רוזין ("ה'רוגוטשובר") שכיהן כרב הקהילה החסידית. בתקופה זו חי חיי דוחק, אך סירב לכל הצעה לתמיכה כספית או להעלאה במשכורת. בתרס"ב הוציא את ספרו "אור שמח" על משנה תורה לרמב"ם, ובשנת תרס"ו הוצעה לו משרת הרבנות בירושלים – שסרב לה לאור הפצרת קהילת דווינסק. רחש חיבה רבה למפעל ההתיישבות בארץ ישראל, וסבר שמאז הצהרת בלפור סר חששן של שלוש השבועות. בכ"ו בתמוז תרפ"ו נפטרה רעייתו חיה, ובהמשך הקיץ של אותה שנה חלה גם הוא – עד להסתלקותו בד' באלול תרפ"ו.

שקרוטא: בל יפלא בעיני כבודו, על ששהית זמן ממושך עם הזוג. הם מנכבדי העיר והוריהם הם ידידי, והבעל רוצה לגרש את אשתו על לא דבר. דברתי הרבה על לב הבעל, והסברתי לו, כי אין כל עילה כאן לתביעת גרושין, וסוף סוף אחרי מאמצים מרובים השפעתני עליו שישלים עם אשתו, ובכדי לחזק את השלום רקדתי אתם יחד מסביב לשלחן ושרנו בצוותא. ואני מקוה, שהשלום יהיה בריקיימא...

אצל זוג צעיר ממשפחה חשובה, שהיה להם ילד בן חמש, נתערערו יחסי המשפחה. הם באו אל רמ"ש לסדר להם גט, והורי האשה בקשו ממנו, שיפעל להחזרת שלום הבית. רבי מאיר שמחה נאות לבקשתם, והזמין אליו את הזוג

רבי מאיר שמחה השתדל בכל כוחותיו להביא שלום בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו. מאושר היה כשעלה בידו להשכין שלום בחיי המשפחה, והיו מקרים שעוררו תמהון בעיני אחרים:

הרב משה שקרוטא היה מספר, שהיה עד ראיה למקרה דלקמן: פעם באו לביתו של רבי מאיר זוג צעיר, ורמ"ש נכנס אתם לחדר מיוחד. ואחרי ששהו שם כשעה, בקע מהחדר קול רנה בלויית רקיעת רגלים. הרב שקרוטא היה סקרני לדעת מה נעשה שם. הציץ בחור שבדלת, והנה לפניו מוחזה מתמיה: שלשתם רוקדים ומזמרים בצוותא...

כאשר הזוג עזב את הבית, אמר רמ"ש להרב

מאיר שמחה.

מכל אלו בולט הקשר החסידי שהיה לבעל ה"אור שמח". גם בעל ה"כלי חמדה" (מגדולי התורה בחסידות פולין) טען בפניו שאין דבר המבדיל אותו מגדולי החסידים – למעט ההזדהות הפומבית.

אך מסיפורים אלה של שלום בית נראה, כי גם הליטאיות שבו שיחקה תפקיד מפתח. נראה כי יש משהו דווקא בה, ב'מתנגדות', שנותן לגדולים באמת סוג ייחודי של שפלות: ענווה של "יימחה שמי על המים" שהיתה תפקידם של הכהנים מאז ומעולם – הן בהשקאת הסוטה במים שנמחק שם ה' עליהם, כדי לפייס את הבעל החושד, והן בשינוי האמת שנהג אהרן כשפייס את הניצים בדור המדבר (וודאי כי רבי מאיר שמחה הכהן נהג במדתו של אהרן לשים שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו). הלא רבי חסידי, עם כל החשיבות שיראה בוודאי בענייני שלום בית, לא יהיה מסוגל לחרוג כך מקדושתו ולדבר עם אדם אודות עיניה היפות של אשתו... ריקוד עוד ניתן להעלות על הדעת: "מצווה טאנץ" הוא נוהג מקובל למרות כל ההסתייגויות והמחלוקות. אבל דבר כזה?

ולימוד נוסף יש כאן: מעבר לשפלות ולנכונות להוביל את הזוג באופן שכזה, מובעת בסיפור גם הבנה חודרת בענייני שלום בית: בעוד הנפש האלוקית מחוברת ונינוחה, טבע הנפש הבהמית הוא הדוחף להפריד ולחתוך בבשר החי של הקשר. כאשר מבצעים עבודת גישור שכזו, יש לדעת לדבר עימה בשפתה, לרקוד לזמן מה לצלילי החליל שלה, ורק כך ניתן לפעול שינוי בזולת.

וסימנך: **רבי מאיר שמחה = שפלות, רבי מאיר שמחה הכהן = תמימות.**

וילדם. בבואם לביתו שוחח אתם שעה ארוכה, אולם דבריו לא השפיעו, והם סירבו להשלים. אז לקח רמ"ש את הילד, הושיבו על ברכיו ונכנס אתו בשיחה ואף שיחק עמו. מחזה זה הסעיר את לב ההורים, ומתוך התרגשות פרצו בבכי. הזוג הביעו לרמ"ש את תודתם הלבבית על התערבותו האבהית, והודיעו לו, שהם יצייתו לעצתו להשלים ביניהם.

פעם בא אל רבי מאיר שמחה זוג צעיר מבני העיר, והבעל דרש גירושין.

רמ"ש הרבה לדבר על לב הבעל שישלים עם אשתו, אולם דבריו היו ללא הועיל. אז פנה אל הבעל ואמר: הסתכל נא בעיניה היפות של אשתך. בל תהיה פזיז בהחלטתך, חשוב ושקול בישוב הדעת את צעדך. הלא אם תפרד ממנה, תתגעגע אח"כ אליה ותתחרט על מעשיך. הבעל נתרשם מאד מדברי רבי מאיר שמחה, נמלך בדעתו והשלים עם אשתו, וכל ימי חייו היה אסיר לרב על עצתו הטובה.

עד כדי כך היה רצונו של רבי מאיר שמחה עז להשכין שלום בין איש לאשתו. בחינת "ונקלותי עוד מזאת, והייתי שפל בעיני... ועמם אכבדה!" (ספר "רבנו רבי מאיר שמחה כהן", הרב זאב אריה רבינר)

ה"אור שמח" היה רבה של הקהילה הליטאית בעיר דווינסק, ונודע בידידותו החזקה עם הגאון הרוגוטשובר שכיהן כרב בקהילת החסידים. האמרי אמת התבטא על ספרו "משך חכמה" כי הוא "חסידישע ספר", ואפילו הרבי מקאפוסט, ששלח לקהילתו את הגאון הרוגוטשובר, הורה במקרים מסוימים לחסידיו לשלוח שאלות לרבי

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

פרנסה מול שליחות

עזבתי לאחרונה את העבודה בה עסקתי לפרנסתי וב"ה הוקל לי – היתה לי שם פרנסה טובה, אבל לא הרגשתי טוב עם עצמי. כעת אני מתלבט מה הלאה – האם למצוא עיסוק שמתאים למומחיות שלי, או להרחיב את העיסוק שלי בשליחות של הפצה ופעילות שהתחלתי לעשות לאחרונה 'מן הצד'?

מאידך, אני מתלבט אם אני בכלל מתאים לשליחות הזו – שכן זה לא הולך לי ממש בקלות. ככלל, אני חווה מאד את המתח בין הצורך לפרנס ולעזור כדבעי בבית מחד והרצון להתמסר לשליחות מאידך. אשמח לעצת הרב ולברכה לשליחות ולפרנסה.

מענה:

כלל גדול בדורנו (מהרבי):
לכתחילה הפרנסה צריכה לבוא

מהשליחות. נשמע לי שהשליחות שכתבת עליה היא שליחות חשובה ביותר. ראוי לשכנע בכך גם בעלי אמצעים ולייצר תקציב שיחזיק אותך כמנהל הפעילות ויאפשר את פרנסת המשפחה באופן מסודר. לגבי מה שאתה כותב שהעבודה קשה, עליך לזכור ש"לפום צערא אגרא" ברוחניות ובגשמיות גם יחד. שוב, זו שליחות הכי טובה לכתחילה ואם יש לך כבר זיקה אליה כדאי ללכת על זה ברצינות ונחישות.

ברכה שתבשר בשורות טובות בכל מכל כל!

שליחות: עזרה מגוי ושמירה על הקשר הזוגי

במקום השליחות שלנו, בחוץ לארץ, יש גוי שמאד רוצה לעזור לבית חב"ד. הוא שמע עלינו ממטיילים וכמה פעמים הביע את רצונו העז לעזור לנו. למיטב הבנתי, באמצעות

המידע והקשרים שלו הוא באמת יכול לעזור הרבה. איננו יודעים אם הוא רוצה לעזור כדי שנשלח יהודים לעסק שלו, ואנחנו תוהים כמה להעזר בו וכמה לחשוש שיווצר קשר חם מדי. הוא מדבר הרבה על חברות ומדגיש שהענין שלו אינו כסף. כיצד ראוי לנהוג? בנוסף, נשמח לעצה-הדרכה כיצד לשמור על הקשר הזוגי בתוך כל העשייה הבלתי-פוסקת של השליחות.

מענה:

צריך לבדוק את המניעים של הגוי. אם הוא סתם רוצה לעזור – אפשר לקבל ממנו את העזרה. אם חוששים שיש לו אינטרסים פנימיים נסתרים – אז לא לקבל ממנו עזרה. בכל אופן, צריך לקרב אותו ולהסביר לו שטוב להיות יהודי, כפי ההגדרה של חז"ל ליהודי – מי שכופר בעבודה זרה. בנוגע לשאלה השניה – אם יש שמחה בשליחות יש שמחה בבית!

פְּלִיבָה לֹאֲפֵינֵינוּ

אבא. "יש!". יצאנו לדרך. חצי שעה ואני כבר מזהה – צמת עמידה. מכאן ממשיכים ישר ומדרימים לכוון כביש 6. אבל לא, דוד חיים לא ממשיך ישר, אלא פונה שמאלה. "דרך כביש הבקעה?", התפלאתי. "למה, דוד חיים? הנוזי מראה לה שמשם יותר קצר?". תמיד מסקרו אותי האם הדרך הארכה היא אכן יותר ארכה או שבגלל הפקקים של כביש החוף הופך המסלול הארוך להיות "דרך ארכה שהיא קצרה". "לא", עונה לי דוד חיים, "פשוט שם אין מצלמות... מיד תראה שהנוזי יתעדכן בהתאם למהירות שלנו...". "אתה רציני?!", אני מקשה, "אתה מתכוון לנסע מעל למהירות המותרת? זה מסכנו". כביש הבקעה, אתם ודאי מכירים, מפתל מאוד ונהיגה במהירות מפרזת עלולה להסתים באסון. כבר קרו מקרים. "אל דאגה יקירי", מרגיע אותי הדוד, "אתה מכיר אותי, יש לי קצת שליטה ברכב". קשה לומר שדבריו הרגיעו אותי, אבל לא רק הסכנה הייתה זו שהטרידה

שלום ילדים!
 "אבא, מה זו בעצם הרפורמה?..."
 בטח גם אתם שמעתם את המבגרים מכל כוון מדברים 'בעד הרפורמה' ו'נגד הרפורמה'. האמת היא שבשבת פרשת שופטים הכי טוב שנדבר על הרפורמה שאנו בעדה (ולמי שעוד לא הבין רפורמה פרושה שנוי) אבל על הרפורמה האמתית!
 בכל יום אנו מזכירים בתפלה ומבקשים "השיבה שופטינו כבדאשונה" ולא מזמן שמענו בהפטרך את הבטחתו הברורה של הנביא ישעיהו "ציון במשפט תפדה". אז אנחנו יודעים: השנוי האמתי אליו אנו מיחלים הוא שמערכת המשפט תקום ותעמד על יסוד התורה!

אִיךָ דִּבְרַתְּ

היה זה בחזר מהנפש בצפון. הרכב שלנו היה מלא עד אפס מקום. "רזי, אתה נוסע עם דוד חיים", הורה לי לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"ה הרב שילה אופן.

תלוי בָּנוּ. חָשׁוּב מְאֹד לְהִתְמַיֵּד בְּלִמּוּד
הַלְכוּת שַׁבָּת, כִּי מִי שֶׁלֹּא לומד וְדַאי
עָלוּל לְהַכְשִׁיל מַחְסֵר יְדִיעָה, אֲבָל מָה
שֶׁאֵנוּ יוֹדְעִים אָנוּ נִזְהָרִים בּוֹ. מְדוּעַ?
כִּי כָּךְ ה' צִוָּה אוֹתָנוּ. נִכּוֹן, מְבִטָּח שְׂכָר
לְמִי שֶׁשׁוֹמֵר שַׁבָּת וְאֵף צָפוּי עֲנֹשׁ לְמִי
שֶׁמְחַלֵּל אוֹתָהּ, אֲבָל לֹא אֵלּוּ הַסְּבוֹת
לְשִׁמִּירַת הַשַּׁבָּת. אֵלּוּ תַּמְרִיצִים
שֶׁעוֹזְרִים לָנוּ שֶׁלֹּא לְהִתְרַשֵּׁל, אֲבָל לֹא
הֵם הַסְּבָה. הַסְּבָה הָאֲחֵת וְהַיְחִידָה הִיא
שֶׁכֶּךָ ה', שֶׁבָּרָא אוֹתָנוּ וְאֵת הָעוֹלָם כְּלוּ,
קִבַּע עֲבוּרָנוּ. בְּרָגַע שֶׁהוּא אָמַר שֶׁאֲסוּר

— הַדְּבָר אֲסוּר וְזֶהוּ.

הָאֵם בְּחֻקִּים שֶׁקִּבְּעוּ בְּגִי אָדָם, בְּשֵׁר
וְדָם, הַדְּבָר דּוֹמָה? כֵּן, אֲבָל לֹא מִמַּשׁ
בְּדִיּוּק. אֲכֹן, אֲסוּר לְעֵבֵר עַל הַחֵק וְאֲפִלוּ
קְבוּעִים בַּחֵק עֲנֹשִׁים לְכָל עֲבָרָה וְעֲבָרָה.
אֲבָל הָאֵם בְּגִי הָאָדָם מִיַּחְסִים לַחֵק
קִדְשָׁה? הָאֵם נִכּוֹן לומר שֶׁאֲסוּר בְּאֲסוּר
נוֹרָא לְעֵבֵר עַל הַחֵק? אֲנִי מִנִּיחַ שֶׁאֵם
הַיִּתִּי שׁוֹאֵל אֵת דּוֹד חַיִּים אֵת הַשְּׂאֵלָה
הַזֶּה אִי־שֵׁם בְּכַבִּישׁ הַבְּקָעָה הוּא הִיָּה
עוֹנָה לִּי: "אֲסוּר? כֵּן, אֲסוּר לְהִתְפַּסֵּס..."

חֵק לְנוֹצֵר וְחֵק לְשׁוֹצֵר

נִנְסַח אֵת הַדְּבָרִים כֵּן: רֵב הָאֲנָשִׁים
חוֹשְׁבִים שֶׁחַיִּבִים שִׁיְהִיו חֻקִּים. בְּרוּר,
אֵם כָּל אֲחָד יַעֲשֶׂה כָּל מָה שֶׁעוֹלָה עַל
דַּעְתּוֹ וְיִתְנַהֵג אֵף וְרַק לְפִי מִצַּב רוּחוֹ
בְּאוֹתוֹ רָגַע — הַבְּלָגָן יַחְגֵּג. דְּמִיָּנו
לְעֲצֻמְכֶם עֲשֶׂרָה כְּלִי רֶכֶב שֶׁנִּכְנָסִים
בְּבַת אַחַת וּמִכּוּוֹנִים שׁוֹנִים לְצֻמַת

אוֹתִי. סָךְ הַכֹּל גַּם אֲנִי מַכִּיר אֵת דּוֹד
חַיִּים כְּאָדָם שֶׁקוֹל וְאֲחָרָאִי, לְמִרְוֹת גִּילוֹ
הַצְּעִיר, וְלֹא יָדוּעַ לִי עַל תְּאוּנוֹת בְּהֵן
הִיָּה מְעַרְב. מָה שֶׁהַצִּיק לִי הוּא הַנְּמוּק
אוֹתוֹ הוּא הַשְּׂמִיעַ בְּאֲזֵנִי — הַקְּלִילוֹת
בָּהּ הוּא מוֹכֵן לְעֵבֵר עַל הַכְּלָלִים רַק
בְּגִלְל שֶׁאֵין מִצְלָמוֹת שֶׁעֲלוּלוֹת לְהַסְגִּיר
אֵת צוּרַת הַנְּהִיגָה שְׁלוֹ.

בְּרוּךְ ה' הַנְּהִיגָה עֲבָרָה בְּשִׁלּוֹם
וּבְשִׁעָה מְאֻחָרַת הַגַּעְנוּ הַבֵּיטָה, אֲבָל
בְּאֻמַּת בְּדִרְךָ קִצְרָה, כִּי אֲבֵא וְשֶׁאֵר
הַמְשַׁפָּחָה הַגִּיעוּ רַק כְּעֵבֵר חֻצִי שֶׁעָה.
"מָה הַסּוּד?", תַּמָּה אֲבֵא, "הִיָּתָה לְכֶם
קִפְיַצַּת הַדְּרֹךְ?". "לֹא בְּדִיּוּק", עֲנִיתִי,
"הִיָּה לָנוּ דְלוּג מִצְלָמוֹת...". הַפְּנִים שֶׁל
אֲבֵא הִרְצִינוּ וְאֲנִי הַבְּנִיתִי בְּדִיּוּק מָה הוּא
מִתְאַפֵּק מְלוּמָר, אִזּוּ הַחֲלֻטְתִּי לְהִיּוֹת
הַפּוֹתַח בְּדְבָרִים: "אֲבֵא, מִתָּר לְנִסְעַ
מִעֵבֵר לְמַהִירוֹת הַמִּתְרַת?".

"תִּרְאָה, רְזִי", עָנָה אֲבֵא לְאַחַר
שֶׁהִרְהַר קְלוֹת, "אֲנִי לֹא חוֹשֵׁב שֶׁזֶּה
מַעֲשֶׂה חֻכִּים בְּכָלֵל. חַיִּי אָדָם אֵינָם מִשְׁחַק
יְלָדִים וְגַם לֹא שֶׁל מְבַגְרִים, אֲבָל הַשְּׂאֵלָה
שֶׁלָּךְ מַעֲלָה אֲצִלִּי חֲלָקָה מְעַנְיֶנֶת".
"חֲלָקָה?! מַחְלָקִים עֲכָשׁוּ מִשְׁהוּ?". אֲבֵא
מִתְנַשֵּׁב עַל הַכְּרֶסָה וְזֶה הָאוֹת לְתַחֲלָתוֹ
שֶׁל הַסֵּבֵר אֲרָה, כֵּךְ שֶׁתַּפְּסִיתִי אֵת מְקוּמִי
בְּתַנוּחָה הַמִּתְאִימָה.

חֵק לְנוֹצֵר וְחֵק לְשׁוֹצֵר

וְכֵן הָיוּ דְבָרָיו: כְּלָנוּ שׁוֹמְרִים שַׁבָּת.
לְפָחוֹת מִשְׁתַּדְּלִים עַד כְּמָה שֶׁהַדְּבָר

לְגַמְרִי! גַּם אִם לְעוֹלָם לֹא אֶתְפָּס
עַל כֵּן... הַשְּׁמִירָה וְהַהֲדוּר בְּמַצּוֹת
מִחֲבָרִים אוֹתִי אֶל מִי שְׂיִצֵּר וְנָתַן לָנוּ
אוֹתָן וְהוֹפְכִים אוֹתִי לְקָדוֹשׁ. לְדַגְמָה: ה'
יִתְבָּרֵךְ לֹא מִסְתַּפֵּק רַק בְּכֹךְ שְׂאֲדַע אִיךָ
לְהִסְתַּדֵּר עִם הַחֲבֵר, אֶלֶּא רּוֹצֵה שְׂאֲהֵב
אוֹתוֹ וְשִׁמְמָשׁ יִהְיֶה אֲכַפֵּת לִי מִמֶּנּוּ –
הוּא יְהוּדִי, יֵשׁ בּוֹ "חֶלֶק אֱלֹהִים מִמַּעַל".
חֲקִי הָאָדָם נוֹעֵדוּ לִיצֵר בְּעוֹלָם סֹדֵר,
אֲבָל חֲקִי הַתּוֹרָה בָּאִים לַעֲשׂוֹת צֶדֶק!
חֲקִי הָאָדָם בָּאִים לַעֲשׂוֹת אֶת הָעוֹלָם
נֹחַ עֲבוּרָנוּ, אֲבָל חֲקִי ה' נוֹעֵדוּ לְהַעֲבִיר
אוֹתָנוּ לְמָקוֹם אַחֵר – לְגֵאל אוֹתָנוּ וְאֶת
הָעוֹלָם וְלְגַלוֹת בּוֹ אֶת מִי שְׁנָתַן אוֹתָם!

שְׁנִזְכָּה לְרַפּוֹרְקָה הָאֲמִתִּית עִם
מִשְׁפָּטֵי ה' הַטּוֹבִים!

שֶׁבֶת שְׁלוֹם וּמְבָרֵךְ!

5?

מִבְּלִי לְהִתְחַשֵּׁב בְּרִמְזוֹר הָאָדָם שְׂדוּלֵק.
כְּמוֹכּוֹ, אִף אֶחָד מֵהֶם לֹא יִצְלִיחַ לְעֵבֵר
אֶת הַצְּמֵת. הִנֵּהג הַפְּזִיז יִמָּצֵא אֶת עַצְמוֹ
בְּפִקֵּק הַגּוֹרֵם לוֹ לְהִגִּיעַ מְאַחֵר פִּי כְּמָה
מְמָה שְׂחֻשֵׁב לְקַצֵּר. אִיךָ אוֹמְרִים חַז"ל?
"אֶלְמָלָא מוֹרְאָה שֶׁל מְלָכוֹת אִישׁ אֶת
רֵעֵהוּ חַיִּים בְּלֵעִז"ו.

אִז בְּרוּר שְׂצָרִיךְ חֵק, וְשֶׁהַתְּפִקִיד שֶׁלוֹ
הוּא לַעֲשׂוֹת סֹדֵר בְּמִדְיָה. שְׁמִירָה עַל
הַסְּדָרִים גּוֹרֶמֶת לִי לְהִיּוֹת אִישׁ מִתְחַשֵּׁב
יוֹתֵר, וְהִתְחַשְׁבוֹת בְּזוּלַת הִיא וְדַאי דְבָר
נִכּוֹן וְטוֹב. אֲבָל שִׁימוּ לֵב – הָאִם אֲנִי
בְּאֵמֶת מִתְחַשֵּׁב בְּחֲבֵר? אוֹלַי אֲנִי בְּעַצֵּם
מִתְחַשֵּׁב בּוֹ רַק מִפְּנֵי שְׂאֲנִי חוֹשֵׁב עַל
עַצְמִי? הֲרִי אִם לֹא אֶתְחַשֵּׁב בּוֹ – גַּם
הוּא לֹא יִתְחַשֵּׁב בִּי!

חֲקִי הַתּוֹרָה שׁוֹנִים בְּתַכְלִית! לֹא
יִצוֹר בְּשׂוֹר וְדָם יִצֵּר אוֹתָם, וְלִכֵּן כְּאֲשֶׁר
הֵם אֲסוּרִים – הֵם אֲסוּרִים בְּתַכְלִית,

המשך מעמ' 23 <<

אינו בעל בחירה (בטול הוא פנימיות החכמה, י
בשם הוי'). בהמשך, בעולמות התחתונים בי"ע
יש את האחור ויכולת הבחירה שלנו. בעולם
הבריאה, העולם השכלי, שייכת ההוראה "עשה
לך רב" (כנגד ה' עילאה, כאשר המשפיע הוא
באמא עילאה והרב הפוסק בתבונה). בעולם
היצירה, עולם המדות והרגשות, שייך התחום
של יחסי אנוש, "וקנה לך חבר" (ו בשם הוי').
ובעולם העשייה, בו אנו נמצאים בפועל ורוב
המעשים בו נראים שליליים, נאמר "והוי דן
את כל האדם [גם הרחוק ביותר] לכף זכות" (ה
אחרונה בשם הוי').

הכל כלול בידיעת ה'. אך כאשר אנו נמצאים
מעט ב"אחור", אזי יש מקום מכריע לבחירה
האנושית. לכן ברא ה' את האדם גם עם צד
האחור, כדי לתת מקום אמיתי לבחירה. כאמור,
כדי לבחור נכון צריך הוראה והדרכה, "עשה לך
רב וקנה לך חבר", ואז ליישם נכון "והוי דן את
כל האדם לכף זכות".

בפנימיות, יש להקביל את הדמויות שהוזכרו
כאן כנגד עולמות אבי"ע ושם הוי': במבט של
עולם האצילות הכל כלול בידיעת ה', בחינת
פנים. היחס לרבי הוא בבחינת עולם האצילות,
כאשר החסיד בטל לרבי (הבטל לה') וכאילו

כמה אהבה יש לך? את אווירת אימת-הדין של חדש אלול

מחליפה החסידות בשאיפה לתשובה מאהבה – "אני לדודי ודודי לי". זו לא רק תשובה מתוך אהבה, אלא תשובה אל האהבה עצמה. יש לעשות חשבון נפש עד כמה אני אוהב – כמה אהבה יש לי לה', לתורה, לעם ישראל בכלל ולסובבים אותי בפרט? והחשבון צריך להביא, בפועל, לעבודה המולידה ומעוררת בנפש אהבה.

האהבה אינה רק התעוררות ספונטאנית, מתנת-שמים לה זוכים יחידי סגולה, או תוספת נעימה לעבודת האדם. אהבה היא פועל-יוצא של עבודה פנימית, הנדרשת מכל אחד ואחת. האהבה נותנת עומק וממשות לכל עבודתנו, בקשר עם ה' ובמערכות היחסים שלנו, וגם את האהבה עצמה צריך להפוך מחוויה אישית מופשטת לבעלת-ממשות וכח חדירה למציאות. האהבה, דווקא בגרסתה העוצמתית ביותר, נותנת כח לחולל שינויים אמתיים ומוחלטים בחיינו. האהבה היא גם 'כלי העבודה' האמתי היחידי כאשר אנחנו רוצים לקרב יהודים לה' ולתורתו.

הגליון השבוע הוא 'גליון של אהבה' העוסק בכל הנושאים הללו: השיעור הראשון, קצר וקולע, מלמד כיצד יכולה האהבה להפוך את השטח הדו-ממדי של חיינו למציאות ממשית, תלת-ממדית. השיעור השני מלמד כי יסוד עבודת ה' של הבינונים הוא "אהבה עזה", אהבת "בכל מאדך". לצד התוכן החשוב, מפליא לראות כיצד גם אחרי מעל 200 שנות לימוד נותרו סמויות מן העין הבנות-יסוד בפשוטו של ספר התניא – מחכות להתגלות בדורנו. השיעור השלישי, קצר גם הוא, מורה דרך למהפכה הנדרשת היום – מהפכה מלאת אהבה ובטחון.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:
079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

